This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

KD
21125

21125

Kovács Fánosé 1870.
Kolozsvárt

3.10.4

Unitarian Catechism
for Confirmation
by Bishop J. Ferencz.

LIBRARY 3.10.4
OF THE
American Unitarian Association.
PRESENTED BY
Not to be taken from the Room.

Digitized by Google

UNITÁRIUS KÁTÉ

TEKINTETTEL

A KONFIRMÁCZIÓI VALLÁSTANITÁSRA.

IRTA

FERENCZ JÓZSEF,

hittanár és a kolozsvári uniária ekklézsia rendes papja.

2d

Második kiadás.

Ára kötve 40 kr. osztr. ért.

KOLOZSVÁRTT,

NYOMATTA AZ EV. REF. FŐT. BET. STEIN JÁNOS.

1869.

Digitized by Google

KT 21125

Az unitárius vallás-közönség E. Tanácsa helybenhagyásával.

Digitized by Google

ELŐSZÓ.

Négy éve mult, hogy e **Kátét** először kiadtam. Ekklézsiáink és az első kiadás már teljesen elfogyott példányai számát tekintve, ez időt elég rövidnek találom arra, hogy azon rám nézve megnyugtató következtetést tegyem, miszerint e kézikönyv szükséget pótol.

A második kiadásban rendesen minden mű bővitve és javitva szokott megjelenni. Én is bővithettem és javithattam volna sokat e Kátén; de ismervén a nehézségeket, melyek egy tankönyv két különböző kiadásánál mind a tanitóra, mind a tanulóra nézve fölmerülnek, bővitést semmit, javitást is csak egyes szókban és tételekben tettem, némely fogalmak könnyebben és világosabban leendő kifejezése végett, mi a két kiadás együttes használását legkevésbbé sem fogja megzavarni.

Azonban ha nem is magán a kézikönyven, de annak rendeltetésén történt egy lényeges változás, a menynyiben Kátém többé nem csak a konfirmácziói vallástanitásra használtatik, hanem általában tankönyvül van bevéve minden iskolánknál.

E körülményből kiindulva nem tehetem, hogy ismételve föl ne hivjam az illető tanitók figyelmét azon

Digitized by Google

megjegyzésre, melynek az első kiadás előszavában is kifejezést óhajtottam adni, hogy a kik huzamosabb ideig tanulnak e Kátéból, azok a kérdésekre következő feleleteken kivül a szent irásbeli idézetekből, valamint az apróbb betükkel nyomtatott magyarázatokból is sokat megtanulhatnak. Igy aztán a növendék illően előkiszitve kerülvén a konfirmáló pap keze alá, ennek, úgyszólván, csak a korona feltevése marad, mely korona, azaz: az öntudatra jutott vallásos meggyőződés, s ebből kisugárzó isteni félelem és jó cselekedetekben nyilvánuló kegyesség ékesitse az anyaszentegyház minden hiveit, a nagyokat szintúgy mint a kicsinyeket, teljes lelkemből kivánom.

Kolozsvártt, februarius 15-én 1869.

FERENCZ JÓZSEF.

Digitized by Google

UNITÁRIUS KÁTÉ.

BÉVEZETÉS.

1. Mi a vallás?

A vallás Istennek megismerése és tisztelése.

2. Miből ismerjük meg hogy van Isten?

Akár a nagy mindenséget, a melyet világnak nevezünk, és az ebben levő szép rendet nézzük; akár magunkat s a bennünk levő erőket: a gondolkozó, érző és itélő tehetségeket vizsgáljuk, szükségképpen arra a meggyőződésre jutunk, hogy van egy fővalóság, az Isten, a ki mindeneket teremtett, fentart és igazgat.

Midőn tudjuk hogy semmi, még egy tő sem lesz magára, hanem szükség, hogy azt valaki megkészitse, lehetetlen arra a gondolatra nem jutnunk, hogy a napot, holdat, csillagokat s mindent, a mit látunk, hasonlóképpen elő kellett valakinek állitani; azok között a rendet fenn kell valakinek tartani.

De mi sem lehettünk magunktól; a gondolkozásra, itélésre és érzésre váló tehetséget valakitől kapnunk kellett.

Ezt a mindenek adóját és teremtőjét, ezt a mindenek fentartóját és igazgatóját; ezt a minden okozatoknak okát Istennek nevezzük.

Digitized by Google

3. Az Isten tisztelése miben áll?

Az Isten tisztelése az ő akaratjának teljesitésében áll, mely szerint, a ki az Istent tiszteli, azon igyekszik, hogy mindig csak oly dolgokat cselekedjék, melyek által Istennek jó tetszését és saját lelkiösmeretének helybenhagyását megnyerheti.

A gyermek szülőit akkor tiszteli igazán, mikor nekik engedelmeskedik s úgy viseli magát, hogy szeretetöket kiérdemelje, ilyenkor azután egy benső megelégedés, valami édes érzés foglalja el keblét, a mi nem más, mint a lelkiösmeret helybenhagyó szózata.

Ehez hasonló történik az Istent tisztelővel is.

Ellenben pedig, a ki roszat cselekszik, a ki oly dolgokat teszen, hogy tetteiért pirulni kéntelen, az hiába mondja, hogy az Istent tiszteli; mert a lelkiösmeret vádoló hangja, vagy az a szégyen, melyet ilyenkor tette miatt érezni kéntelen — ellene bizonyit.

4. Mi czélja van a vallásnak?

A vallás czélja az, hogy az Isten megismerése által, az ember lelkét mivelje, érzéseit nemesitse s mind a jelen, mind a jövő életre nézve megnyugtasson, boldogitson.

Az ember a föld más teremtményeitől nem csak test-alkotására nézve, hanem még inkább azért különbözik, mert gondolkozni, érezni és itélni tud. Emlékszik a múltra, gondol a jövőre; érez örömet és bánatot, különbséget teszen a jó és rosz között. Minthogy már ezt a különös munkásságot a léleknek tulajdonitjuk; ezért azt szoktuk mondani, hogy az ember okos lélekkel felruházott állat.

Digitized by Google

Azonban tudjuk, hogy még egy virágot is ápolnunk kell, hogy szépen kifejlődjék: szükség tehát hogy lelkünk miveléséről se felejtkezzünk meg; erre pedig a vallás tanitásai nemcsak hogy nagy mértékben befolynak, hanem sok tekintetben csak is ezek adnak nyugalmat és boldogságot.

Igy a vallásos ember, a ki az Istent ismeri, szereti és féli, ez által arra ösztönöztetik, hogy embertársait is szeresse s úgy bánjék velök, mint ő kivánja, hogy vele mások bánjanak. Ha szenvedés éri, békén hordozza, tudván, hogy mind a jó, mind a rosz Istentől jő; sőt a halállal szemben sem retteg, mert a földi élet után, még egy más életet is reményl.

5. E szerint szükséges-é a vallás az embernek?

A vallás czélja nyilván mutatja, hogy az embernek arra elkerülhetetlen szüksége van, de ezt mutatja az is, hogy a történelem bizonyitása szerint nem volt soha nép, melynek vallása ne lett volna.

6. A különböző népek vallása megegyezett-é egymással?

A különböző népek az ők miveltségök, szokásuk, életmódjuk s foglalkozásaik szerint különböző felfogást alkotván magoknak Istenről, annak a világra és az emberek sorsára való befolyásáról, tisztelése módjáról — ezekhez képest vallásuk sem egyezett meg egymással. Némelyek a csillagokat s más égi testeket, mások különbféle állatokat és kitünő embereket, mások ismét élet és érzés nélküli valóságokat, úgynevezett **bálványokat** imádtak Isten gyanánt.

Digitized by Google

Voltak népek, kik egy fát, egy folyóvizet, egy követ s ezekhez hasonló érzéketlen tárgyakat úgy tekintettek és úgy tiszteltek, mint Istent.

Voltak ismét, a kik egy vagy más állatot, a mely nekik hasznokra vagy károkra volt, hálából vagy félelemből, Isten gyanánt imádtak.

Némelyekben az égi testek járása, a nap jótékony hatása ébresztvén fel a bámulást és a tiszteletet, ezekben imádták az Istent, a mint ez az egyptomi, foeniciai, syriai s több más népek vallásos rendszeréből kitünik.

Mig végre a görögöket és rómaiakat leginkább az ember testi és szellemi tulajdonságai lepvén meg, ezek az Isteneket emberi alakban képzelték s mint ilyeneket imádták.

7. Mi által jutott az emberiség tisztább valláshoz?

Az emberiség tisztább valláshoz az által jutott, hogy az Isten koronként rendelt kortársaiknál felvilágosultabb, bölcsebb és kegyesebb embereket, kik a népet oktatták, tanitották, Istenről való helytelen felfogásaikat eloszlatták s lassanként a józan észszel megegyezőbb és az emberhez illőbb vallásos meggyőződésre vezérelték.

Ilyen férfiak voltak a Perzsáknál Zóroászter, a Chinaiaknál Confucius, a Zsidóknál Ábrahám, később pedig Mózses és más próféták, a kik mindnyájan vallásalapitók voltak.

De mindezek felett Jézus Krisztus, az Istennek szent fia volt az, ki által az emberiség Istent a legtisztábban megismerte és megtanulta őt a leghelyesebben tisztelni.

Digitized by Google

8. Istennek ezt az intézkedését minek nevezik?

Istennek ezt az intézkedését **isteni kijelentésnek**, a vallást pedig, mely ezen alapul, **kijelentett vallásnak** nevezik.

9. Melyek a kijelentett vallások?

Minden nép a maga vallását isteni kijelentésen alapuló vallásnak tartja; de e nevezetre leginkább a **zsidó és keresztény vallás** érdemes.

Hogy valamely vallást isteni kijelentésen alapuló vallásnak nevezzünk, szükség, hogy annak a vallásnak tanitásai az **Isten méltóságával és a józan okossággal** megegyezzenek. Ezért más vallások felett a zsidó és keresztény vallást méltán nevezhetjük kijelentett vallásoknak; minthogy ezeknek tanitásai leginkább megegyeznek mind az Isten méltóságával, mind a józan észszel. A **zsidónép** kebelében született, ugyanis, az **egy istenség** magasabb eszméje; ott lőn kihirdetve legelébb: hogy **ne csinálj te magadnak faragott képet, se semmi hasonlatosságot Istennek formájára**; ott tüntek fel tisztultabb alakban az erkölcsi törvények.

Azonban a zsidó vallásban még nem volt minden bevégezve, még hátra volt a **Messiás**, ki annak hiányait kiegészitse, fénypontjait inkább kitüntesse s a sok törvényt az **isteni és felebaráti szeretet** rövid parancsolataiba, a czérémoniákat az Isten **lélekben és igazságban való imádásában** foglalja.

Az időnek teljességében elküldé tehát Isten a maga szent fiát, a **Jézus Krisztust**, ki tanitásai által letette alapját a keresztény vallásnak, mely a legtökéletesebb minden kijelentett vallások között.

Digitized by Google

10. Hol ismerkedhetünk meg a kijelentéssel?

A kijelentéssel megismerkedhetünk a Szent Irásban, vagy a Bibliában.

Biblia, ez egy görög szó, s azt teszi könyvek, mondhatjuk a könyvek könyvének is, minthogy abban Istenről, Istennek az emberekhez való akaratjáról több felvilágositás foglaltatik, mint a világnak minden más könyveiben.

11. Hány része van a Bibliának?

A Bibliának két része van, melyek közül az egyiket ó testámentumnak vagy ó szövetségnek, a másikat új testámentumnak vagy új szövetségnek nevezzük.

A Biblia egyes részeinek testámentum vagy szövetség nevezete azt fejezte ki, hogy az azokban foglalt irások alapján az Isten és emberek között mintegy szövetség van kötve, oly formán, hogy a kik azok szerint élnek, azoknak Isten a maga segedelmét igéri.

Az ó és új megkülönböztetés pedig azért van, mert az egyik régibb, mint a másik.

12. Kik irták az ó testámentumi könyveket?

Az ó testámentumi könyveket Krisztus születése előtt zsidó nyelven irták a próféták; azaz: Istentől lelkesitett bölcs és kegyes férfiak.

A bibliában ezeket a következő renddel lehet megtalálni:

Mózses irt öt könyvet, elsőt teremtésről,
Másikat Izráel kijöveteléről,
Harmadikat Lévi nemzete tisztéről,
Negyediket népnek megszámlált rendéről;
Ötödikbe tette a törvénynek mását,

Digitized by Google

Mely után Józsué vagyon és a Birák
S Ruth aszszony; Sámuel, Királyok, Kronikák
Két-két könyvben irták meg a Zsidók dolgát.
Esdrás, Néhémiás, Eszter, Jób, Zsoltárok,
Példabeszédeknek, Prédikátor társok.
Énekek éneke, Próféták mondások.
Ezek után esnek, kiknek igy van számok:
Ézsaiás első, Jérémiás menten
Siralmival együtt, aztán Ézékiel.
Dániel, Hózseás, Jóel, Ámos renddel
Abdiás, Jónással s Mikeással egyben.
Náhum következik együtt Habakukkal,
Zófoniás, Haggé és Zakariással
Malakiás végső. Ez hármak sorjával
A nagy fogság után szóltak látásokkal.

— Ezeken kivül van még egy néhány könyv, melyek az ó testámentumhoz tartoznak ugyan ú. m. Judit, Bölcseség, Tobiás, Jézus-Sirák, Báruk, Eszter könyve, a Makkabeusok két könyve, Zsuzsánna, Dániel és a bábeli Bél története, Asária imádsága, a tüzes kemenczében való három férfi éneke, Manassé imádsága, de ezeknek eredete kétséges lévén, már a zsidók elkülönitették volt a többiektől s az újabb kiadásu bibliákban éppen meg se lehet találni.

Az utólsókat nevezik apocriphus, az elsőket canonicus könyveknek.

13. Mit foglal magában az ó testámentum?

Az ó testámentum magában foglalja a zsidó nép s egyes jelesebb emberei történetét, az ők nemzeti, vallásos és erkölcsi tőrvényeiket, hasznos tanitásokat, jóravaló buzditásokat és jövendőléseket.

Minthogy az ó testámentumban a zsidó nép tör-

Digitized by Google

vényei is meg vannak irva; ezért azt törvénynek is szokták nevezni; átalában pedig felosztják történeti, prófétai és oktató könyvekre. Nevezetesen a Mózses öt könyvét, a Józsué, Birák, Ruth, Sámuel, Királyok, Kronikák, Esdrás, Néhémiás és Eszter czimü könyveket nevezik történeti, a Jób könyvét, a 150 Zsoltárt magában foglaló Zsoltárok könyvét, továbbá a Salamon iratait ú. m. a Példabeszédek, a Prédikátor, az Énekek-éneke czimü könyveket oktató, a többit pedig prófétai könyveknek.

14. Kik irták az új testámentumi könyveket?

Az új testámentumi könyveket Krisztus halála után görög nyelven irták az évangélisták és apostolok, azaz: a világ megváltójának követei.

Ezek igy következnek:
Négy évangélisták irtanak: Szent Máté,
Márk, Lukács és János; ezeket követé
Apostolok dolga; azután Szent Pálé
Tizennégy levelek, melynek rendi ímé:
Rómába egyet irt, kettőt Korinthusba,
Galatákhoz egyet, egyet Efézusba,
Filipp s Kolosséba, — Thessalonikába
Kettőt irt, kettőt vett Thimothéus számba.
De Titus, Filémon, Zsidók vettek egyet,
Jakab is irt egyet, de Szent Péter kettőt;
Hármat hagyott János, Judás egy részecskét,
Végre János irta jelenések könyvét.

15. Mit foglal magában az új testámentum?

Az új testámentum magában foglalja a Jézus Krisztus születése, élete, halála és feltámadása történetét, továbbá az ő tanitá-

Digitized by Google

saits minthogy ezek az emberiségre nézve a legnagyobb örömizenetnek tekinthetők, ezért az új testámentumot nevezik még évangéliumnak is, a mi azt teszi hogy örömizenet.

Az új testámentumi könyveket is felosztják történeti, prófétai és oktató könyvekre a szerint, a mint valamely történetet, jövendölést vagy oktatást foglalnak magokban. Nevezetesen a négy évangéliumot és az apostolok cselekedeteiről irt könyvet nevezik történeti, a menynyei jelenésekről irt könyvet prófétai, a többit pedig oktató könyveknek.

16. Miért szükséges ismernünk a szent irást?

A szent irást szükséges ismernünk azért, mert ez a mi hitünknek és cselekedetünknek egyedüli sinormértéke, benne feltalálunk mindent, a mit Istenről, az Istenhez illő tiszteletről, kötelességeinkről, önmagunk megnyugtatására, az erkölcsiségben való tökéletesedésünkre s örök boldogságunkra nézve tudnunk kell.

A szent irás ily fontos és az emberiségre nézve enynyire áldásteljes könyv lévén, annak származása az Isten különös befolyásának tulajdonittatik.

Azt mondják ugyanis, hogy a szent könyv megirására isteni erő lelkesitette és segitette a szent irókat; a mit közönségesen isteni ihletésnek neveznek.

17. Hogy nevezik azokat, kik a szent iráson nevezetesen pedig a Jézus Krisztusnak abban foglalt tanitásain alapitják vallásukat?

Azokat, kik a szent iráson, nevezetesen pedig Jézus Krisztusnak abban foglalt tanitásain

Digitized by Google

alapitják vallásukat, közös névvel, a Krisztusról magáról, keresztényeknek nevezik.

Az ó szövetséget a zsidók is szent könyvnek tartják s vallásukat azon alapitják; de az új szövetséget s ezzel együtt a Jézus tanitásait már nem fogadják el s éppen e ponton válnak el vallásukra nézve a keresztényektől, kiknek vallásuk a Jézus tanitásain alapszik s kik az ó szövetségi könyveket is anynyiban tartják szent könyveknek, a mennyiben a Jézus tanitásának alapul szolgáltak s azzal megegyeznek.

18. Hát a kereszténynyeknek mind ugyanazon egy hitök van-é?

Minthogy az embereknek a legközönségesebb tárgyról is egymástól különböző felfogásuk és itéletök lehet, igen természetes, hogy a szent irásra és a Krisztus tanitására nézve is, a keresztények között különböző nézetek állottak elő, ennek következtében pedig idők folytán a keresztények több hitfelekezetre oszlottak.

19. Hazánkban miféle keresztény hitfelekezetek vagy vallások vannak?

Hazánkban a következő keresztény hitfelekezetek vannak: római katholikusok, görög katholikusok, — kiknek ismét két felekezetök van: egyesült és nem egyesült hitüek — továbbá évangélico lutheránusok vagy ágostai, évangélico réformátusok vagy helvét hitüek, és uniáriu-

Digitized by Google

sok. A lutheránusokat, reformátusokat és unitáriusokat együtt protestánsoknak nevezik.

A mi ezen vallások előállását illeti röviden enynyiből áll:

A Jézus Krisztus tanitásait követők eleinte csak keresztényeknek nevezték magokat. De az első keresztények közül sokan csak hamar eltértek az évangélium tiszta tanitásaitól s annak egyszerüségét emberi találmányok által anynyira megzavarták, hogy a hit tárgyaira nézve egy értelemben lenni hova-tovább mind inkább lehetetlenné lett. Nem is hiányoztak bátor lelkü férfiak, kik a kereszténveknek egyes tévedéseit megtámadták, de ezeknek szavuk elhangzott, a hibák pedig mind inkább szaporodtak, a minek következése a lett, hogy 1054-ben, Krisztus után a keresztény egyház két felekezetre szakadt, a melyek közül egyiket nyugoti, a másikat keleti egyháznak nevezték el.

E szakadást leginkább az idézte elő, hogy a gyülekezetek papjai egyik a másiknál nagyobb akart lenni. Végre sikerült is a római és a konstántinápolyi papoknak az elsőséget minden többi keresztény papok felett kivívni s ennek az elsőségnek kifejezéséül a római pap: pápa, a konstántinápolyi pedig: pátriárka nevet vett fel.

Csak hamar azonban e kettő között is versengés támadt az elsőség felett s midőn egyik sem akart engedni, bekövetkezett a szakadás. Egy része a kereszténveknek a római pápát tartotta és ismerte el nagyobbnak s ebből alakult a nyugoti egyház, vagy a hogy közönségesen nevezik: a római katholikusok hitfelekezete. A kereszténység másik része a konstántinápolyi pátriárka elsősége mellett küzdött s ebből alakult a keleti egyház, vagy a görög katholikusok hitfelekezete.

Digitized by Google

Ehez a személyes kérdéshez természetesen járult több hitbeli kérdés is: nevezetesen a nyugoti egyháznak ezt az állitását: hogy a szentlélek mind az Atyától, mind a Fiutól származik, a keleti egyház nem ismerte el s azt mondotta: hogy a szentlélek csak az Atyától származik.

Később csakugyan a görög katholikusok is két részre oszlottak, a menynyiben egyik rész megtartva hitbeli különbségeit elismerte a pápa felsőségét, és ezeket elnevezték görög egyesületeknek (unitus); a másik részt pedig görög nem egyesülteknek (disunitus); legújabban a görög katholikusok alatt csak az egyesülteket értik, a nem egyesülteket pedig görög keleti egyháznak nevezik.

A római és görög katholikusokhoz tartoztak már a keresztények 1517-ig. Ekkor egy Luther Márton nevü, tudományos készültségü s bátorlelkü férfi állott elő s megtámadta a római egyházban ez idő szerint legnagyobb viszszaélést, a bünbocsánat árulását.

A pápák ugyanis azt hirdették, hogy az ember elkövetett bűneinek büntetését kekerülheti az által, ha azért az egyháznak illő díjt fizet. Természetesen, hogy a még felvilágosulatlan nép között elegen akadtak olyanok, a kik egymásra vásárolták az úgynevezett bünbocsátó czédulákat, melyeknek árulásában különösen egy Tetzel János nevü pap tünt ki leginkább X. Leo pápa idejében, ki bejárta Németország nagy részét s egy nehány garasért, vagy forintért a legnagyobb bünt is megbocsátotta.

A pápának ezt az eljárását Luther Márton roszalni kezdette; e mellett egyéb hibákat is megtámadott a római egyházban s a mi eddig nem sikerült, — mert voltak Luther előtt is, a kik hasonlóképpen fölléptek volt az egyházba bécsúszott hibák kijavitására, mint Wald Péter, Wikleff János, Hussz János s mások — az most sikerült s a do-

Digitized by Google

log egy nehány év alatt oda ment, hogy a keresztények egy része nyilván Luther mellé állott, s ezeket róla később elnevezték: évangélico Lutheránusoknak, de ágostai hitüeknek is nevezik, arról a hitvallás formáról, melyet Luther követői 1530-ban az Ágostán tartott országgyülésre béadtak.

A mit Németországban Luther: ugyanazt tette Schweiczban vele csaknem egy időben Zwingli Ulrich, egy hasonlóképpen igazságot kereső pap. De ez a két nagy férfi, kiket hitújitóknak, réformátoroknak is neveznek, szintén meghasonlott egymás között abban: hogy Luther az úrvacsorát illetőleg a kenyérben és borban a Krisztus testét és vérét jelenlenni állitotta, Zwingli ellenben azt tanitotta, hogy azok csak jelképei a Krisztus testének és vérének.

Zwinglinek követője, Kálvin János anynyiban közeledett ugyan Lutherhez, hogy az úrvacsorai kenyérben és borban Krisztus testét és vérét szellemileg élvezni állitotta, de a különbséget ez nem enyésztette el, sőt ennek következtében most a protestáns egyház is (igy nevezék el azokat, kik a katholikus egyház tévtanai és a pápa felsőbbsége ellen óvást jelentettek) két részre szakadt; az egyik rész megmaradt a Luther pártján, a másik rész pedig Zwinglit és Kálvint követvén, egy új vallás felekezetet alapitott, melyet helvét hitvallásnak, vagy évangélico réformátusnak neveznek.

Az eddig elősorolt vallás-felekezetek mind meghonosultak volt már a magyar nemzet kebelében is, s anynyiban mindnyájan megegyeztek: hogy az Istent állatjában vagy lényiben egynek, de személyében háromnak hitték u. m. Atya, Fiu és Szentlélek Istennek.

Ezt a tételt, melyen az úgynevezett szent háromság alapszik, s a mely Krisztus után csak a ne-

Digitized by Google

gyedik században lőn fölállitva, többször és többen, nevezetesen 1546-ban Olaszhonban, egy Socinus nevü hittudós és társai a szent irással ellenkezőnek állitották lenni s azt tanitották: hogy az Isten mind állatjában mind személyében csak egy; de ezt Olaszhonban nem sokáig lehetett hirdetni, mert valakik ezt tették, mindazokat halálra itélték, vagy az országból kiüzték.

A kiüzöttek a merre lehetett menekültek, közülök legtöbben Lengyelországba mentek, a hol tanitásaiknak kezdetben szép sikere volt, de követőik később onnan is számüzettek; végre eljutott e tan Erdélybe, a testvéri szeretet és vallásos türelem szép földére is, a hol állandó gyökeret is vert magának.

Erdélyben ugyanis abban az időben egy nevezetes férfi, ékesen szóló pap, az Isten egységének hitétől áthatva, azt 1566-ban nyilván hirdetni kezdette, s a nép előtt tartott beszédeinek oly sikere lett, hogy e hit életrevalósága felett többé kételkedni nem lehetett.

E férfi Dávid Ferencz volt.

Követői, kik az 1568-dik évben Tordán tartott országgyülés határozata értelmében törvényesen helyet foglaltak a keresztény egyház nagy családjában, az alap eszméből, az Isten egységéből kiindulva, a latin unus= egy szó után unitárius nevet vettek fel.

Im igy fejlődtek ki röviden előadva azok a vallások, melyek ma hazánkban megvannak.

20. Ezek közül te miféle vallásu vagy?

Én unitárius vallásu vagyok.

21. S mi a te hitvallásod, vagy miket hiszesz?

Az én hitvallásom ez:

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, menynynek és földnek teremtőjében; és Jézus

Digitized by Google

Krisztusban, az Atya Istennek egy szülött fiában, mi Urunkban, ki fogantaték szent lélektől, születék szűz Máriától, kinzaték Ponczius Pilátusnak alatta, megfeszitteték, meghala és eltemetteték, harmadnapra halottaiból feltámada, felméne menynybe, üle az Atya Istennek jobbjára, onnan leszen eljövendő itélni eleveneket és holtakat

Hiszem a szent lelket, közönséges keresztény anyaszentegyházat, szenteknek egyességét, bűneinknek bocsánatját, testünknek feltámadását és az örökéletet. Ámen!

Az elmondott hitvallás magában foglalja a keresztény vallás legfőbb tárgyait, s minthogy azt az első keresztények az apostolok irásaiból alkották öszsze, közönségesen apostoli hitformának nevezik. Minthogy pedig az emberek ezeknek értelmezésében különbözhetnek, ezen az alapon természetesen különböző vallásrendszerek állhatnak s állottak is elő.

Első rész.

A hit tárgyairól.

I. Az Istenről.

22. *Mit értesz ez alatt: „Hiszek egy Istenben?“*

Midőn ezt mondom: „hiszek egy Istenben“ ezzel kifejezem azt a meggyőződésemet, hogy van Isten, s ez az Isten egyetlen egy.

Digitized by Google

Az Isten egységét nyilván tanitja a szent irás is:

Halljad Izráel, a mi Urunk Istenünk egy Isten 5. Móz. 6, 4.

Én vagyok az Úr és nincs több, nálamnál több Isten nincsen. Esa. 45, 6.

Minden parancsolatok közt ez az első: a mi Urunk Istenünk egy Úr. Márk 12, 29.

Tudjuk, hogy a bálvány semmi e világon és hogy nincs más Isten, hanem csak egy. 1. Kor. 8, 4.

Nekünk egy Istenünk van, amaz Atya, kitől mindenek vagynak, mi is abban vagyunk. 1. Kor. 8, 6.

Az Isten pedig egy. Gal. 3, 20. stb.

Ezekkel megegyezőleg a józan ész is az egy istenség mellett nyilatkozik; mert az Isten a legfőbb valóság lévén, ilyen egynél több nem gondolható

23. Az Istent lehet-é látni?

Az Istent testi szemeinkkel látni nem lehet; mert ő l é l e k, következőleg láthatatlan.

Az Isten lélek. Ján. 4, 24.

Az Istent soha senki nem látta, hanem amaz egy szülött fiu, ki az Atyának kebelében vagyon, az beszélte meg nekünk. Ján. 1, 18.

24. Ebből mit tanulhatunk meg?

Ebből megtanulhatjuk azt, hogy az Istent képekben vagy szobrokban kiábrázolni nem lehet; hogy Istennek nincs testi formája vagy ahoz hasonlósága, s ezért: a k i k ő t e t i m á d j á k, s z ü k s é g h o g y l é l e k b e n é s i g a z s á g b a n i m á d j á k. Ján. 4, 24.

25. Mivel az Istent testi szemeinkkel nem láthatjuk, mik azok tehát, a mikből ötet megismerhetjük?

Istent megismerhetjük az ő m u n k á i b ó l, melyek a világ s önmagunk szemlélésével nyilvánvalókká lesznek; milyenek a t e r e m t é s, a m e g t a r t á s és az i g a z g a t á s.

Digitized by Google

26. *Melyik az Istennek első munkája?*

Istennek első munkája a teremtés, mely szerint minden látható és láthatatlan dolgokat az Isten teremtett; a miért őtet a mi Teremtőnknek is nevezzük.

Kezdetben teremté Isten a menynnyet és a földet. 1. Móz. 1, 1.

Ugyancsak Mózes próféta a teremtés rendjét a következőleg irja le:

1-ső napon teremtette Isten a mennyet, földet és a világosságot.

2-dik napon a kiterjesztett levegő-eget.

3-dik napon elválasztotta a száraz földet a tengertől, és a földet füvekkel, fákkal felékesitette.

4-dik napon a napot, holdat és a csillagokat.

5-dik napon a madarakat és a halakat.

6-dik napon az oktalan állatokat és az embert.

7-dik napon, azaz: szombaton, megszünt Isten a teremtéstől.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a mit Mózses próféta egy napnak nevez, az mindenik több ezer évet magában foglaló időköz is lehet.

27. *Az Isten teremtésbeli munkájának vizsgálása, milyennek mutatja az Istent?*

Az Isten teremtésbeli munkájának vizsgálása az Istent örökkévalónak, tökéletesnek és mindenhatónak mutatja.

Ha mindeneket az Isten teremtett, az Istennek szükségképpen mindenek előtt vagy öröktől fogva lenni kellett.

Minden kis munka végrehajtása készültséget és erőt igényel, s mentől nagyobb és bámulásra méltóbb a szemeink eleibe állitott mű, a művésznek annál több készültséget és erőt tulajdonitunk.

Digitized by Google

Úgyde mi lehet nagyobb és bámulásra méltóbb, mint e roppant világalkotmány sok ezer teremtményeivel? Ezt látva, az előbbiek szerint, önként arra a meggyőződésre jutunk, hogy a teremtő Isten tökéletes és mindenható.

28. Mit értünk az alatt, hogy az Isten örökkévaló?

Az alatt, hogy az Isten örökkévaló, azt értjük, hogy Isten öröktől fogva megvolt és örökké meglesz; hogy az ő lételének nincs kezdete, sem vége; a miből önként következik, hogy ő változhatatlan is, azaz: ma ugyanaz, a ki volt ezelőtt, és ezután is mindig az leszen.

Istennek örökkévalóságát tanitja a szent irás is:

Minekelőtte a hegyek lennének és formáltatnék a föld és e világ: öröktől fogva mind örökké te vagy erős Isten. Zsolt. 90, 2.

Te Uram örökké megmaradsz és a te széked nemzetségről nemzetségre. Sir. 5, 19

Én vagyok az Alfa és Ómega, azaz: kezdet és végzet. Jel. 1, 8.

De örökkévaló csak az lehet, a mi nem változik:

A föld és az ég mint a ruha megavúlnak és elváltoznak, te pedig Uram az vagy mindörökké. Zsid. 1, 10—12.

Az Istennél nincs változás vagy változásnak árnyéka. Jak. 1, 17.

29. Mit értünk az alatt, hogy az Isten tökéletes?

Az alatt, hogy az Isten tökéletes, azt értjük, hogy az Isten nem lehet nagyobb, dicsőbb és felségesebb, mint a milyen örökké volt. Istennek ez a tökéletessége már magában foglalja:

Digitized by Google

a) az ő mindentudóságát, mely szerint, e megmérhetetlen világban, nem történhetik semmi, sem oly nagy, sem oly csekély dolog, a mely az Isten előtt rejtve maradhatna. Előtte a mult, jelen és jövő egyiránt tudva van;

b) az ő bölcsességét, mely szerint Istennek minden cselekedete a legjobb és a leghelyesebb: valamint az eszközök is, melyeket akaratja teljesülésére felhasznál, mindig a legalkalmasabban vannak megválasztva;

c) az ő szentségét, mely szerint az Isten szándéka és akaratja a legtisztább.

A tökéletesség fogalma minden további fejlődést kizár, s éppen ezért az Istenen kivül senkinek másnak tulajdona nem lehet. Az ember részben s lassanként szerezhet ugyan magának oly képzettséget, mi által e földön a lehető nagygyá és nemessé lesz, de ezekben véget nem érhet; soha sem mondhatja el magáról, hogy mindent tud, hogy soha sem hibázik, hogy minden szándéka tiszta; pedig a tökéletesség ezekben áll.

Megtetszik ez a szent irásból is:

Imé, én Ura Istene vagyok minden testnek, vajjon eltitkoltathatik-é valami én tőlem? Jér. 32, 27.

Az Isten öröktől fogva tudja minden ő cselekedeteit. Csel. 15, 18.

Mely nagyok a te cselekedeteid Uram! mindeneket bölcsen teremtettél. Zsolt. 104, 24.

Az Isten bölcsessége magasb az egeknél. Jób. 11, 8.

Neki minden útai igasság, ki hamisságot nem tud. 5. Móz. 32, 4.

Szent, szent, szent a seregeknek Ura, teljes mind a széles föld az ő dicsőségével. Esa. 6, 3.

Az Isten tökéletes. 1. Kor. 1, 9.

Digitized by Google

30. Mit értünk az alatt, hogy az Isten mindenható?

Az alatt, hogy az Isten mindenható, azt értjük, hogy Isten mindent megtehet, a mit akar.

Isten mindenhatóságával szoros összeköttetésben állanak:

a) az ő szabadsága, mely szerint Istennek szabadságában áll megtenni azt, a mit akar;

b) az ő mindenütt jelenvalósága, mely szerint Isten a maga akaratjának végrehajtására, egyszerre, minden helyen munkálkodik.

Midőn az Istennek mindenhatóságot tulajdonitunk, nem kell elfelednünk az ő tökéletességét; mert e nélkül könnyen abba a hibába esnénk, hogy az Istentől oly dolgoknak megtevését várnók, melyeket nem tehet meg azért, mert az ő tökéletességével ellenkeznek.

Hiába kivánnók — például — hogy a napot estve ne hagyja lemenni, vagy reggel ne hagyja feljönni; mert ez az ő tökéletességével nem egyezik meg s ezért nem is teheti meg; s még menynyi mindent kivánunk mi magunknak az Istentől, a mit ő hasonló okból nem adhat meg nekünk.

Az Isten mindenhatósága, szabadsága és mindenütt jelenvalósága van kifejezve a szent irás eme tételeiben:

Monda Isten, hogy legyen világosság és lett világosság. 1. Móz. 1, 3.

Az Úr mindeneket, valamlyeket akar, megcselekszik. Zsolt. 135, 6. és nincs ki az ő kezét megbántsa. Dán. 4, 32.

Hová mennék a te lelked előtt és a te orczád előtt hová futnék? Ha a mennybe megyek ott vagy, ha a koporsóba vetem az én ágyamat ott is jelen vagy, ha olyan szárnyaim volnának is, mint

Digitized by Google

a hajnalnak és a tengernek utolsó határánál laknám is, oda is a te kezed vinne engemet és a te jobb kezed megfogna engemet. Zsolt. 139, 7. 8. 9.

31. A teremtés után miben mutatta ki Isten a maga munkáját?

A teremtés után Isten kimutatta a maga munkáját a megtartásban és az igazgatásban; mert a világnak, s minden azokban levő dolgoknak egyedül Isten a megtartója; ő rendez mindeneket a legbölcsebb és a legszentebb czélok szerint; az ő ereje nélkül minden viszszaesnék a semmiségbe, igazgatása nélkül mindenütt zürzavar állana elő.

Az egeknek egeit és azoknak minden sokaságos seregeit, a földet és a melyek a földön vannak, a tengereket minden benne valókkal együtt te tartod fenn. Néh. 9, 6.

Az Isten igazgat minket mind halálig. Zsolt. 48, 15.

A ki magát mintegy megalázván, néz mindenekre mennyen és földön. Zsolt. 93, 6.

32. A megtartást és igazgatást együtt minek nevezzük?

A megtartást és igazgatást együtt nevezzük isteni gondviselésnek, mely szerint a mindenható és mindenütt jelenvaló Isten háztartásában semmi véletlenség, vagy vaktörténet nem lehet.

33. Melyik az Istennek legnemesebb teremtménye e földön?

Istennek e földön legnemesebb teremtménye az értelemmel, szabad akarattal és lelkiösmerettel biró ember, a ki gondolatait, érzéseit érthető beszéd által másokkal is közöl-

Digitized by Google

heti, s lelkénél fogva nem csak e földnek múlékony lakósa, hanem örök életet reményl.

Midőn azt mondjuk, hogy az ember értelemmel bir, ez alatt azt értjük, hogy a körülötte levő tárgyak között különbséget tud tenni; nevezetesen pedig, a jót a rosztól meg tudja különböztetni.

A szabad akarat az a tehetség, melynél fogva az ember szabadon határozhatja el magát, akár a jónak, akár a rosznak követésére.

Végre a lelkiösmeret az a benső biró, mely öröm- vagy fájdalom-érzésben nyilatkozik az ember keblében, a szerint, a mint jót vagy roszat cselekedtünk.

34. Az embernek ezt a méltóságát a szent irás hogy fejezi ki?

Az embernek ezt a méltóságát a szent irás ezzel fejezi ki: teremté Isten az embert a maga képére és hasonlatosságára. 1. Móz. 1, 27.

Az Isten lélek és láthatatlan lévén, tehát az ő képe és hasonlatossága bennünk csak az értelem, szabad akarat és lelkiösmeret birásában állhat, minthogy az ember, ezeknek segitségével, a jóban és igazban napról-napra előbb haladhat s csakis a menynyiben ezekben Istenhez hasonlók lenni törekedünk, anynyiban van rajtunk az Isten képe.

A szent irásban ugyan ilyeneket is olvasunk: hogy az Isten szeme mindent lát. Jób. 28, 10. Az Úrnak fülei az igazaknak kiáltásokan vannak. Zsolt. 34, 16. de ez nem azt teszi, hogy az Istennek is, mint nekünk, testi formája van, hanem hogy mindent lát, hall stb.

Digitized by Google

35. Az ember teremtetéséről mit mond a szent irás?

Az ember teremtetéséről a szent irás azt mondja: hogy az Isten az embert a földnek porából formálta, és keblébe élő lelket lehellett. 1. Móz. 2, 7.

36. Mit akar a szent könyv ezzel értésünkre adni?

A szent könyv ezzel értésünkre akarja adni, hogy testünk csak por s igy arra nincs miért kevélyek legyünk; lelkünk ellenben égi származásu, ugyanazért ennek nemesitésére és tökéletesitésére legyen fő gondunk.

37. Kezdetben hány embert teremtett az Isten?

Isten kezdetben egy pár embert teremtett; egy férfit s melléje segitő társul egy aszszonyt. A férfit Ádámnak, az aszszonyt pedig Évának nevezték.

38. Mi fontossága van ennek reánk nézve?

Ennek az a fontossága van reánk nézve, hogy miután az egész emberi nem ettől az egy pár embertől szaporodott el, mi egymásnak testvérei, rokonai vagyunk, s ennél fogva egymás iránt kölcsönös szeretetre és egyetértésre kötelezte tünk.

Midőn látjuk, hogy a teremtmények lánczozatának előttünk ismeretes részében nincs ugrás, s mint az ásvány és növény, úgy az állatországban is lépcsőnként fejlődnek és tökéletesednek a teremtmények, könnyen arra a gondolatra jövünk, hogy az a roppant űr, mely az Isten és ember között van, szintén nem maradhatott betöltetlenül, más szókkal: hogy az Isten-

Digitized by Google

nek az embernél tökéletesebb teremtményei is vannak. Igy született az angyalokról való hit, kikről a szent irásban is emlékezet van, mint oly lelki valóságokról, a kik tökélyesülhetők, az emberek sorában részt vesznek, és az Isten czéljainak végrehajtásában szolgálatot tesznek.

Némelyek már, ezek között az angyalok között is, különbséget tettek s az egyik részt jónak, a másik részt pedig rosznak tartották, miből azután a rosz lelkek, vagy úgynevezett ördögökről való tanitás származott. Erre nézve jegyezzük meg azt, hogy a mi keblünkben is megvan, a jó akarat mellett a roszra való hajlandóság is, a mely, ha magunkra nem ügyelünk, könnyen elcsábit s kisértetbe visz. Igyekezzünk tehát ezt a roszra való hajlandóságot legyőzni s magunkat gonosz cselekedetek végrehajtásától megóvni; mert mentől több jót és mentől kevesebb roszat cselekszünk, annál inkább meggyőződünk arról: hogy nincs ördög.

Tudjuk, hogy valaki Istentől született nem vétkezik: hanem hogy a ki Istentől született megtartja magát, és ama gonosz nem illeti azt. 1. Ján. 5, 18.

39. Minek nevezzük az Istent leggyakrabban?

Istennek a szent irásban előforduló nevei közül, milyenek: Jéhova, Úr, Király, Atya, mi leggyakrabban használjuk ezt: Atya, s Jézus példája szerint, leggyakrabban nevezzük az Istent menynyei Atyánknak.

40. Miért nevezzük az Istent Atyánknak?

Az Istent Atyánknak nevezzük egyfelől azért: mert ő a mi teremtőnk s lételünket neki köszönhetjük; másfelől pedig azért, mert ez által leginkább kifejezzük az ő jóságát, igazságát és irgalmasságát.

Digitized by Google

Valamint az édes atya gyermekei iránt jóságot, igazságot s okos engedékenységet szokott tanusitni: úgy a midőn Istent Atyánknak nevezzük, ezzel megvalljuk: hogy ő általa élünk, mozgunk és vagyunk Csel. 17, 28. azaz: az ő gyermekei vagyunk s mint Atyánkat irányunkban jónak, igaznak és irgalmasnak hiszszük.

41. Mit értünk az alatt, hogy az Isten jó?

Az alatt, hogy az Isten jó, azt értjük, hogy ő minden teremtményeivel sok jót tesz en, nem csak a jókkal és az érdemesekkel, hanem a büntetésre méltókkal is. Az ő áldása naponta megújul rajtunk, és szeretete irántunk kifogyhatatlan.

Istennek jóságára vonatkozólag a szent irás ezeket mondja:

A ti mennyei Atyátok feltámasztja az ő napját, mind a jókra mind a gonoszokra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak földjére. Máté 5, 45.

Minden jó adomány és tökéletes ajándék onnan feljül vagyon, mely leszáll a világosságnak Atyjától. Jak. 1, 17.

Az Isten szeretet. 1. Ján. 4, 16.

42. Mit értünk az alatt, hogy az Isten igaz?

Az alatt, hogy az Isten igaz, azt értjük, hogy ő nem hagyja a jót jutalom nélkül, a roszszat pedig büntetés nélkül. Ő nem nézi az ember állapotját, születését vagy rangját, hanem csak tetteit, s mindenkit a szerint itél meg.

Istennek igazsága a szent irásban ekképpen van kifejezve:

Isten megfizet mindennek az ő cselekedetei szerint, a jókat megjutalmazza, a gonoszokat pedig megbünteti; mert nincsen Isten előtt személyválogatás. Róm. 2, 6—11.

Igaz vagy Uram, és igaz a te itéleted. Zsolt. 119, 137.

Digitized by Google

43. Mit értünk az alatt, hogy az Isten irgalmas?

Az alatt, hogy az Isten irgalmas, azt értjük, hogy jóllehet mi tetteink által sokszor megbántjuk őtet, mindazáltal nem vet el mindjárt magától, hanem végetlen szeretetéből kifolyólag, elnézi hibáinkat és időt ád a megjobbulásra, hogy megtérjünk és megbocsásson.

Istennek ebből az irgalmasságából magyarázhatjuk ki azt, hogy e világon sokszor a gonoszoknak még jobban van dolguk, mint az igazaknak. Igen; mert az Isten azokat a jó által éppen úgy próbára teszi, mint az igazakat a nyomorúság által; de ez ne tántoritson el senkit az erény útjáról, mert az Istennek igazságos itélete, előbb vagy utóbb, irgalmassága mellett is, bé fog következni.

Ezeket tanitja a szent irás is:

Kegyelmes és irgalmas az Úr, és késedelmes a haragra. Zsolt. 116, 8.

Nem késik az Úr, ki az igéretet tette (miképpen némelyek késedelemnek állitják ezt), hanem békességesen vár minket, nem akarván, hogy valakik elveszszenek, hanem hogy mindnyájan megtérésre igyekezzenek. 2. Pét. 3, 9.

Az Úr nem gyönyörködik a halálra valónak halálában. Ézék. 18, 32.

44. Miben nyilvánult legelsőbben az Istennek atyai szeretete?

Istennek atyai szeretete legelsőbben abban nyilvánult, hogy az első pár embert a paradicsomba, a legboldogabb állapotba helyezte, hol semmi

Digitized by Google

szükséget, semmi fájdalmat nem éreztek; mert egyszerüen éltek és ártatlanok voltak.

Az első pár ember paradicsomi boldogságát szépen irja le Mózses próféta 1-sö könyve 2-ik részében: mely szerint ők egy gyümölcsfákkal és folyóvizekkel ékes kertben, úgynevezett Édenben éltek; hol nem hiányzott semmi, a mire szükségök volt. Illatos lég, édes ízü gyümölcsök s kigyózó patakok voltak a kertben, melynek mivelését és őrzését az Isten Ádámra bizta volt.

Lám, hogy még a paradicsomban sem lehetett munka nélkül élni.

45. Megmaradt-e az első pár ember ebben a boldogságban?

E boldogságban az első pár ember nem sokáig maradt meg; mert — megszegvén az Istennek ama parancsolatját, mely szerint egy fának gyümölcséből enniök meg volt tiltva — Isten őket a paradicsomból kiküldé.

E történetet Mózses próféta 1-sö könyve 3-dik részében igy irja le:

Évát egy kigyó körül vette, s a tiltott fának, mely a kert közepén volt, gyümölcsére mutatván, únszolta, hogy egyék belőle, mert ez által, mint az Isten, jónak és gonosznak tudója leszen.

E csábitó igéretre Éva kiváncsisága felgerjedt s nyájas beszéde által sikerült rávennie Ádámot arra, hogy a tiltott fának gyümölcsét megkóstolnák. De alig ettek belőle, megjelent az Isten s őket félelem fogá el annyira, hogy nem is merték magokat mutatni. Engedetlenségöknek pedig csakhamar meglőn szomoru kö-

Digitized by Google

vetkezése; mert elveszték az Isten kedvezését s azzal együtt a paradicsom kertét is.

A bűnt követi a büntetés!

46. A paradicsomi boldogság elvesztése után mi történt az első pár emberrel?

A paradicsomi boldogság elvesztése után, az első pár ember ki lőn téve e földi élet minden változásainak. Éreztek fájdalmat és keserűséget, de éreztek örömet is, minthogy Isten ekkor sem hagyta el őket végképpen, sőt gyermekekkel is megáldván, általok az emberi nemzetet elszaporította.

Ádám és Éva gyermekeik közül nevezetesek voltak Kain és Ábel, kiknek története (l. 1. Mózses 10.) röviden ez: Kain és Ábel atyjok példája szerint azzal szokták volt kimutatni Isten iránti hálájokat, hogy abból a mijek volt, valamit ünnepélyesen, könyörgés és háláadás között bémutatták az Istennek, a mit közönségesen áldozatnak neveztek.

Kain szántóvető, Ábel pedig pásztor lévén, az a föld terméseiből, ez nyájából áldozott az Istennek.

A két testvér egymástól nagyon elűtött; mert Kain rosz lelkű és irigy; Ábel pedig jó, szelid és becsületes volt.

Történt egyszer, hogy az Ábel áldozatját Isten kedvesebben fogadta, mint a Kainét; a mi nem egyebet tesz, minthogy Isten a becsületes Ábelt inkább szerette, mint a rosz lelkű Kaint. Ezért azután Kain annyira indulatba jött, hogy ártatlan testvérét, Ábelt agyonütötte.

Ilyen az irigység!

De Kain sem maradt büntetés nélkül, mert Isten őtet földönfutóvá, nyomorulttá tette, a ki sehol sem

Digitized by Google

talált nyugodalmat, s lelkiösmeretének fúrdalásától egy perczre sem tudott megszabadulni.

47. Megszünt-é Isten valaha az embereket szeretni?

Isten az embereket soha sem szünt meg szeretni; mert ha az engedetleneket és az ő parancsolatainak áthágóit, mint Ádámot megbüntette is, a jókat és kegyeseket megjutalmazni szintén el nem mulasztotta.

Istennek ilyetén szeretetéről tanuskodnak az ó testámentumban különösen a Nóé, az Abrahám és a József története.

A mi ugyanis a Nóé történetét illeti:

Az első pár embertől elszaporodott emberiség hovatovább mindinkább etfelejtkezett Istenről s ezzel megromlott, erkölcstelenné lett anynyira, hogy a Nóé idejében, a ki Krisztus születése előtt mintegy 3000 évvel élt, Isten elhatározta, hogy az embereket egy özönvíz által a föld szinéről eltörli.

A sok rosz ember között volt azonban egy jó, kegyes és Istent félő ember is: Nóé. Ennek az Úr megparancsolta, hogy készitsen magának egy nagy bárkát, a melybe ő családjával s minden állatfajból egy párral beférjen. Ez meglévén, Nóé illő eledelekkel ellátva magát, bément a hozzá tartozókkal együtt a bárkába, mire megindultak az égnek csatornái s negyven nap és negyven éjjel anynyi eső esett, hogy a legnagyobb hegyek sem látszottak ki a vízből.

E vízözön által az emberek, állatok mind elpusztultak a földszinéről, csak Nóé s a bárkában levő állatok maradtak meg életben, mely hét hónapra az eső elmulása után egy magas hegyen, az Araráton fenakadt.

Digitized by Google

Nóé mihelyt szárazra teheté lábát, mindjárt kijött a bárkából, s háznépével együtt hálát adott az Istennek, bogy őtet ily csudálatos módon megszabaditotta.

Igy bünteti meg Isten a gonoszokat s igy jutalmazza meg a kegyeseket!

A Nóé maradékitól elszaporodott emberek csakhamar ismét megfelejtkeztek az igaz Istenről s bálványimádásra vetemedtek. Ábrahám azonban, egy a Krisztus születése előtt mintegy 2300 évvel élt emberek közül, tisztán megőrizte a legtisztább vallásnak alapját: az egy Isten imádást.

E kegyességiért Isten Ábrahámot Káldeából, hol addig lakott, Kanaánba, egy termékeny hèlyre vezérelte, s azt igérte, hogy e hely örökre az övé és benne megáldott maradékaié fog lenni.

Újabb bizonysága annak, hogy a kik az Istent tisztelik, azokat ő megáldja!

Az Ábrahám maradékai között nevezetes volt Jákob, a kinek 12 fia volt: Rúben, Siméon, Lévi, Júda, Dán, Neftáli, Gád, Ázser, Izsakhár, Zébulon, József és Bénjámin.

Ezek közül Józsefre a többi testvérek irigykedtek s elhatározták, hogy őtet megölik. E tervet azonban Rúben tanácsára oda változtatták, hogy ruháit letépve, egy mély s száraz kútba vetették.

Midőn e tettet már végrehajtották, valami kereskedőket találva, arra a gondolatra jöttek, hogy testvérökért még pénzt is kaphatnának, ha a kereskedőknek eladnák.

Abban az időben, az efféle ember vásár, nem volt ritka dolog.

Digitized by Google

Kihúzták tehát Józsefet a kútból, s 20 darab ezüst pénzért eladták a kereskedőknek.

Ezek a kereskedők Égyiptomba mentek, s ott eladták Józsefet egy Pótifár nevü gazdag embernek.

József, a Potifár házánál, eleinte szolga, majd a szolgák felügyelője lett, s magát mindenkor kegyesen és becsületesen viselte; de sokszor éppen a becsületes emberek szenvednek legtöbbet. Ezt Józsefnek is éreznie kellett, mert oly tetteket fogtak reá, s oly hibákkal vádolták el, a melyekért a király őtet tömlöczbe záratta.

Az igaz ember, ártatlansága tudatában, csendesen tűri szenvedéseit! Igy tett József is.

Egyszer az égyiptomi király azt látta álmában, hogy egy mezőn hét kövér tehén legelészett, nyomban azok után jött hét sovány tehén, a melyek a kövéreket mind elnyelték. A király szerette volna ezt az álmát megmagyaráztatni magának, s minthogy Józsefálommagyarázói tehetségének már többször jelét adta, a király felhivatta őt tömlöczéből s felszólitotta az álom megmagyarázására.

József az álmat a következőleg magyarázta meg. A hét kövér tehén, hét termékeny esztendőt, a hét sovány tehén pedig, hét olyan terméketlen esztendőt jelent, melyek alatt minden eleség elfogy s a föld népe éhhalálra jut, ha előre gondoskodunk róla.

És az álom csakugyan bé is tölt; de a király József által előre figyelmeztetve lévén, a hét bő esztendő alatt annyi gabonát gyüjtetett öszsze, hogy a rákövetkezett hét terméketlen esztendő alatt nemcsak hogy országa szükséget nem szenvedett, de még a szomszéd tartományok is hozzá folyamodtak, s az ő magtáraiból vettek gabonát.

Digitized by Google

Józsefet pedig a király azzal jutalmazta meg, hogy megosztotta vele királyi méltóságát.

József, kinek hire mindenfelé elterjedt, később testvéreinek is megbocsátott, sőt a szükség idején igaz testvéri indulattal segitett is rajtok, és nemcsak hogy gabonával tartotta őket, hanem kieszközölte a királynál, hogy mindenestől fogva átköltözzenek Kanaánból Égyiptomba.

Imé, az Isten nem hagyja el az ártatlan és igaz embert!

48. E tudat mire vezérel minket?

E tudat arra vezérel, hogy kötelességeinknek teljes tehetségünk szerint mindenkor eleget téve, s a magunk részéről minden dolgainkban híven eljárva, bizzunk Istenben, mert az ő gondviselése reánk is egyen-egyen kiterjed, és szeretettel intézi életünk történeteit.

Én noha szegény és szűkölködő vagyok, mindazáltal az Úr gondot visel én rólam. Zsolt. 40, 18.

Nektek fejeiteknek hajszálai is mind számon vagynak. Máté 10, 30.

Azonban midőn az isteni gondviselésben vetjük a mi bizodalmunkat, soha se felejtsük el, hogy ez nem zárja ki a mi igyekezetünket, mukásságunkat s előre való vigyázásunkat.

Ez nem azt teszi, hogy mi öszszedugott kezekkel is megélünk: mert a mint a szent irás is mondja: az embernek orczája verejtékével kell kenyerét enni. 1. Móz. 3, 29.

Ellenkezőleg, az isteni gondviselésre éppen az által tehetjük magunkat érdemesekké, ha minden kötelességeinket híven teljesitjük. Ne mulassuk el tehát a magunk részéről tartozásainkat mi is megtenni, azután pedig: Bizzuk az Úrra a mi dolgainkat, és gondolataink véghezmennek. Péld. 16, 3.

Digitized by Google

49. Hát az egész emberiség iránt miben mutatja ki magát az isteni gondviselés?

Az egész emberiség iránt abban mutatja ki magát az isteni gondviselés, hogy Isten azt fentartja, s annak történeteit úgy igazgatja, hogy a tökéletességhez, s ezzel összekötött boldogsághoz, hová-tovább, mind közelebb jussunk.

Az emberiség élete hasonló az útazáshoz. Valamint az útazó, minden lépéssel előbbre halad: úgy az emberiség is minden korszakkal tovább megy a tökéletesedés pályáján.

Azonban tudjuk, hogy az útazó is néha eltévelyedik, vagy akadályokra talál, a melyek útjában hátráltatják: igy az emberiség is tesz olykor félrelépéseket, vagy talál útjában nehéz akadályokat, a melyek egy időre feltartoztatják, hogy nem juthat elébb, vagy éppen viszsza is lökik; de azért egészben véve az előhaladás soha sem marad ki, sőt néha magok az akadályok viszik az emberiséget előre.

Ezt bizonyitja a történelem.

Ma miveltebb az emberiség, tisztább a vallás, mint volt évezrek előtt, s ezt az isteni gondviselésnek köszönhetjük.

50. Isten e célját mi módon hajtja végre?

Isten e célját úgy hajtja végre, hogy az embereket egymással a társas élet által összeköttetésbe hozza, s valahányszor eltérni látja őket az igaz útról, melyen a tökéletességhez és boldogsághoz juthatnának, mindanynyiszor vezéreket küld számokra, a kik a tévelygő népeket megtéritsék.

Digitized by Google

51. Melyik népnek küldött Isten hajdan legtöbbször ily vezéreket?

Isten ily vezéreket hajdan legtöbbször küldött az Izráelitáknak, vagy a zsidó népnek.

52. Az Izráelitáknak ezen vezérei között ki volt a legnevezetesebb?

Az Izráeliták ezen vezérei között legnevezetesebb volt Mózses próféta, kinek bölcsességét és magas szellemét fennen hirdetik azok a törvények, melyek a zsidó nép vallásának ma is alapját teszik.

A zsidó nemzet egyik a legfontosabb nemzetek közül, melyek, Krisztus születése előtt mintegy 2—3000 évvel, szerepeltek a világ szinpadán.

Fennebb már láttuk, hogy a sok bálványimádó nép között a zsidó nép volt az, mely Ábrahám által az egy Isten imádása mellett megmaradt; azt is elbeszéltük, hogy ennek maradéki közül Jákobnak József nevü fia, testvérei irigysége következtében, Egyiptomba jutott, a ki azután egy éhség alkalmával a maga rokonait is oda telepitette. Ezek eleinte itt csendesen éltek, de a maradékok csak hamar érezni kezdették azt az igazságot; hogy a hazát semmi sem pótolhatja ki!

Miután — ugyanis — József meghalt, s a zsidók időtelve elszaporodtak, az egyiptomiak őket gyülölni, sanyargatni és üldözni kezdették.

Nekik kellett hogy elvégezzék a legterhesebb munkákat, a legveszélyesebb szolgálatokat. E sok nyomás a zsidó népre már-már elviselhetetlenné vált, midőn végre az isteni gondviselés egy férfit támasztott az ő kebelekben, a ki őket, bételepedésök után mint-

Digitized by Google

egy 430 évvel, Égyiptomból kiszabaditotta. E férfi Mózses volt.

A Mózses feladata, hogy az elnyomott zsidó népet Égyiptomból kiszabaditsa, nem volt a legkönyebb, mert a király, más néven Fáráó, nem akarta a zsidókat országából elbocsátni, minthogy ott nekik sok hasznát vette; végre azonban kénytelen volt engedni, s erre befolyt különösen az, hogy az Isten Égyiptomra, ebben az időben, sok csapást bocsátott, melyek közül a legkeservesebb, az utolsó az volt, hogy egy éjszaka minden első szülött, ezek között a Fáraóé is meghalt; csak a zsidókat nem érték ezek a csapások.

Az Égyiptomból kiszabadult zsidók Mózses vezérlete alatt megindultak régi hazájok a Kanaán földe felé. De egy nagy pusztán kellett átmenniök, hol az útazás nagyon fárasztó volt; sokszor éhséget és szomjuságot kellett szenvedniök, a miért nem egyszer Mózsesre támadtak, s elkeseredésökben azt kivánták tőle, hogy vigye őket viszsza Égyiptomba. De Mózses nem engedett nekik, sőt miután a kishitü nép az Istent is megtagadta, s magának bálványokat emelt, minden erejét felhasználta arra, hogy a tévelygőket jó útra téritse; intette, háboritotta és fenyegette őket, a mint a szükség magával hosta, s végre oly törvényeket szerkesztett számokra, a melyek mai napig a zsidó vallás alapjául szolgálnak, és az ó testementumban olvashatók.

A mi az Izráelitáknak további történetét illeti: Miután 40 évig bujdostak volna a pusztán, végre béjutottak Kanaánba. Mózses ezt nem érte meg; mert útközben meghalt. Utána Józsué vette át a nép vezetését, ki a Kanaán földét elfoglalta, s népét azon megtelepitette. Józsué, s az utána következő vezérek, a Mózses által kiadott törvények szerint

Digitized by Google

tartoztak a nép felett biráskodni, s ezért biráknak nevezték.

A birák korszaka, mely mintegy 480 évet tartott, az Izráelitákra nézve nem a legboldogabb volt; mert többnyire hadakozással tölt el, melyet a Kanaán földét elfoglalt népek ellen kellett hogy viseljenek. Azonban a csaták zaja sem mindig örömtelen, különösen ha győzelem koszoruzza, s az Izráeliták ez idő alatt, egyszer is másszor is, sok szép győzelmet vivtak ellenségeiken.

Az utolsó biró Sámuel volt, kitől a nép azt kivánta, hogy adjon nekik királyt. Igy született meg a zsidó királyság. Első király Saul volt, utána következett Dávid, s ez után Salamon, kik alatt a hir és dicsőség tetőpontjára jutott Zsidóország. Dávidot a zsoltárok, Salamont pedig a példabeszédek és a prédikátor könyve örökre nevezetesekké teszik. Ő épitette a hires jéruzsálemi templomot is, mely az akkori kor egyik csudája volt.

Salamon után az Izráel népe meghasonlott, két részre u. m. Júda és Izráel országára szakadt, s a két rész két királyt választott magának, s ezzel megásta önsirját, mert az egyik részt, Izráel országát, csak-hamar az assiriai király elfoglalta s népét fogságra hurczolta; azután pedig 130 évvel, Júda országát is hasonló sors érte. A jéruzsálemi templomot az ellenség lerombolta, s az egész népet Babilonba vitte fogságba.

Igy lett vége az Izráel országának. A zsidók, 70 évi fogság után, kiszabadultak ugyan Babilonból, s még egyszer a Makkabéus testvérek vitéz fellépésök következtében némi függetlenséget is vivtak ki magoknak, de ez csak rövid ideig tartott, s mikor Róma világuralomra jutott, ők is e hatalom alá estek.

A rómaiak helytartók által kormányozták a zsidó népet, kiket későbbre királyoknak czimeztek. Ezek

Digitized by Google

közt nevezetes volt Héródes, a kinek helytartósága alatt született a Jézus Krisztus, mintegy 1600 esztendővel Mózses után.

53. A Mózses által adott törvények közül ránk nézve melyik a legfontosabb?

A Mózses által adott törvények közül ránk nézve legfontosabb az úgynevezett: tíz parancsolat.

A tíz parancsolat ez:

1-ső par. Én vagyok a te Urad, Istened, ki tégedet kihoztalak Égyiptomnak földéből, szolgálatnak házából, ne légyenek te-néked én-előttem idegen Isteneid.

2-dik par. Ne csinálj magadnak faragott képet, se semmi hasonlatosságot azoknak formájára, kik fenn az égben, az ég alatt a földön, vagy a föld alatt a vizekben vannak; azokat se ne tiszteljed, se ne imádjad; mert én vagyok a te Istened, erős boszuálló Isten, ki meglátogatom az atyáknak vétkeit a fiakban, harmad és negyed iziglen azokban, a kik engem gyülölnek; és viszont irgalmasságot cselekszem ezer iziglen azokkal, a kik engem szeretnek és megtartják az én parancsolatimat.

3-dik par. A te uradnak Istenednek nevét hiába fel ne vegyed; mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, valaki az ő nevét hiába felveszi vagy emliti.

4-dik par. Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed. Hat napokon munkálkodjál és minden dolgaidat elvégezzed; a hetedik napon, a te Uradnak Istenednek szombatja vagyon; ne tégy akkor semmi dolgot se te, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgáló leányod, se barmod, se a te jövevényed, mely a te kapuidon belől vagyon; mert hat napokon teremté az Úr a mennyet, földet, a tengert és minden azokban levő állatokat, a hetedik napon pedig megnyugvék az Úr, és megszentelé a szombatnapot.

Digitized by Google

5-dik par. Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy hosszu élétű légy a földön, és jól legyen dolgod, melyet a te Urad Istened ád te-néked.

6-dik par. Ne ölj.

7-dik par. Ne paráználkodj.

8-dik par. Ne lopj.

9-dik par. Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanubizonyságot.

10-dik par. Ne kivánjad a te felebarátodnak házát vagy feleségét, se szolgáját, se szolgáló leányát, se ökrét, se szamarát, se semmi vagyonát, melyek a te felebarátodéi.

54. Mire kötelez minket a tíz parancsolat?

A tíz parancsolat minket arra kötelez: hogy csak az egy Istent imádjuk.

Őtet kép, vagy szobor által kiábrázolni ne próbáljuk.

Ok nélkül ne esküdjünk.

Az Isten tiszteletére rendelt napokat hálát adó érzések között megüljük.

Szülőinket szeressük és tiszteljük, nekik engedelmeskedjünk.

Embertársaink iránt ne gerjedjünk hamar haragra, annál kevésbé törjünk életökre.

Legyünk mértékletesek, és szivünk tisztaságát sem szó, sem tett által meg ne zavarjuk— mindenek felett a házastársak szeressék egymást igazán és híven.

A más vagyonát tartsuk tiszteletben; tartozkodjunk a kártétel minden nemeitől.

Másoknak jó hir-nevét ne gyanusitsuk, őrizkedjünk a rágalmazástól.

Digitized by Google

Végre a mások jólétét ne irigyeljük, boldogságokat megzavarni, vagy feldúlni irtózzunk.

55. A Mózes által megállapitott vallás elégséges volt-é az emberiség boldogitására?

A Mózes által megállapitott vallás nem volt elégséges az emberiség boldogitására; mert az csak egy nemzet szokásaihoz és kivánalmaihoz volt alkalmazva, s inkább külsőségekre, mint benső kegyességre volt alapitva. E mellett az emberi kebel egy forró óhajtását: a halhatatlanságot nem fejtette ki anynyira, hogy azon a lélek megnyughatott volna.

Mózses, midőn vallási törvényeit megalkotta, csak egy nép, a zsidó nép szükségeit tartotta szem előtt, s éppen ezért az ő vallása nem is lehetett boldogitó másra, csak zsidóra nézve; valamint hogy a kis gyermeknek készitett ruha nem használható egy ifju vagy öreg ember által. Ő a törvények betüszerinti betöltésére helyezte a fősulyt, s ezeknek áthágóira kegyetlen büntetéseket szabott. Addig pedig mig az ember csak félelemből s nem önként teszen még valamit, erkölcsről, jellemről szó sem lehet. Mózses czérémoniákban tisztelte Istent, pedig az Istent csak erényes élet által lehet igazán imádni.

Végre Mózses egy nagy kérdést, a jövő életet nem fejtette meg úgy, hogy azon az emberi sziv megnyughatott volna.

Mindezeket a hiányokat eltávoztatni s a vallást a lélek kivánalmaival öszhangzásba hozni másnak, Mózsesnél nagyobbnak volt fentartva.

56. Mit tett végre az isteni gondviselés, hogy az emberiség a legboldogitóbb valláshoz jusson?

Digitized by Google

Hogy az emberiség a legboldogitóbb valláshoz jusson, végre elküldötte Isten a maga szent fiát, az Úr Jézus Krisztust, ki által nem csak egy népnek, hanem az egész emberiségnek boldogitását végrehajtotta; mert az Úr Jézus Krisztus tudománya a jelenre nézve minden hivő lelket boldogitni, a jövőre nézve pedig teljesen megnyugtatni képes.

57. *Mindazok miket az Istenről tanulánk, mire köteleznek minket?*

Mindazok miket az Istenről tanulánk, arra köteleznek, hogy az egyedül való Istent, a ki teremtett, megtart és mindnyájunkról gondot visel: lélekben és igazságban imádjuk. Ő benne bizzunk, s mint menynyei Atyánkat, a ki életünkben és halálunkban velünk van, tiszteljük, féljük és szeressük.

De szeressük embertársainkat is; mert a miként Isten mindnyájunknak menynyei Atyánk: úgy mi is egymásnak mindnyájan testvérei vagyunk. A ki pedig testvéreit nem szereti, testvér-gyilkos, Kain az.

II. A Jézus Krisztusról.

58. *Mit értesz ez alatt: Hiszek a Jézus Krisztusban?*

Midőn ezt mondom: hiszek a Jézus Krisztusban, ezzel kifejezem azt a meggyőződésemet,

Digitized by Google

hogy én a Jézus Krisztust, mint az Istennek szent fiát, az Isten által megigért Messiásnak lenni megismerem, s hiszem, hogy az ő tudománya az egyetlen út, melyen Istennek igaz ismeretére juthatok, s ez által földi boldogságomat és mennyei üdvességemet munkálhatom.

Ezzel megegyezőleg tanit a szent irás:

De te Éfratának Betleheme jóllehet kicsiny város vagy a Judának fővárosai között, mindazáltal te belőled származik nekem, a ki Izráelben uralkodó leszen. Mik. 5, 2.

Te vagy ama Krisztus, az élő Istennek fia. Máté. 16, 16.

Én hiszem, hogy te vagy ama Krisztus, az Istennek fia, ki e világra jövendő vala. Ján. 11, 27.

Senki más alapot nem vethet azon kivül, a mely egyszer vettetett, mely a Jézus Krisztus. 1. Kor. 3, 11.

59. Mit tanit a szent irás a Jézus Krisztus születését illetőleg?

A szentirás a Jézus Krisztus születését illetőleg azt tanitja, hogy ő a szentlélek ereje által Máriától született, Judeának Betlehem nevü városában, akkor, midőn Augusztus, római császár, uralkodott.

Még Ábrahámnak meg volt igérve, hogy a világ megváltója az ő maradékától fog származni. Dávid, a zsoltárok irója, a zsidó nemzet egyik legnevezetesebb királya, az Ábrahám ivadéka volt. Mária pedig, a Jézus anyja, kit a szent irás szerint: „a magasságbelinek ereje árnyékozott meg“ a Dávid családjából származott aszszony volt.

Igy teljesednek bé az Isten igéretei!

Judea Zsidóországnak egy tartománya, Betlehem pedig ennek egy kisebb rendü városa volt, a hová az uralkodó által rendelt népösszeirás végett

Digitized by Google

Máriának is meg kellett jelenni az ő férjével, egy József nevü, názáretbeli ácsmesterrel. E népösszeirás végett Betlehembe gyült sok nép úgy elfoglalta volt a vendégfogadókat, hogy Mária, ki különben is szegény aszszony volt, kénytelen volt egy istálóba huzni meg magát, a hol megszületvén Jézus, anyja őtet bölcső helyett jászolyba helyheztette.

Az embert nem a születés, hanem az életben végrehajtott munka teszi nagygyá!

Jézus születésével kapcsolatban figyelmet érdemelnek azok az események, melyek az évangéliumban fel vannak jegyezve, t. i. hogy Jézus születése éjjelén a betlehemi pásztoroknak angyalok jelentek meg, a kik hirül adták a megváltó születését; e mellett a menynyei sergeknek sokasága dicséretet mondott Istennek ezen szókban: dicsőség a magasságos menynyekben az Istennek, e földön békesség, és az emberekhez jó akarat! végre hogy egy fényes csillag által vezéreltetve sok tudós és bölcs ember elment Jézus tiszteletére; mindezek bennünk azt a gondolatot ébreszthetik fel: hogy a jóknak, igazaknak és nemeseknek az ég és föld egyaránt örvend!

60. Minö veszély fenyegette a Jézust csecsemö korában?

Jézust mindjárt csecsemő korában Heródes, a zsidók királya, meg akarta öletni.

Heródes attól félt, hogy Jézus lesz az a király, kit akkor az elnyomott zsidó nemzet anynyira várt, hogy neki ismét szabadságot, fényt és dicsőséget szerezzen, s minthogy ezért tőle koronáját féltette, rendeletet adott ki, hogy Betlehemben és annak környékén a két esztendősig való gyermekeket mind megöljék, remélvén, hogy igy Jézus is elpusztul.

Az irigység és féltékenység forrása minden gonosznak!

Digitized by Google

61. Hogy menekült meg Jézus e veszélyből?

Jézus e veszélyből úgy menekült meg, hogy szülői őtet Égyiptomba vitték, s onnan csak akkor vitték haza Názáretbe, lakóvárosukba, miután Héródes meghalt.

A veszélyre, valamint az Égyiptomba való szaladásra, Jézus szülőit az Úrnak angyala figyelmeztette, a ki Józsefnek álmában megjelent. Máté. 2, 13—14.

Isten mindig talál módot a legnagyobb veszedelemből is megszabaditani azokat, a kiket szeret!

62. Mit tudunk Jézus gyermekkoráról?

Jézus gyermekkoráról csak anynyit tudunk, hogy a midőn 12 éves volt és szülőivel egy ünnep alkalmával Jéruzsálembe, a templomba ment, ott a papokkal való beszélgetés közben értelmének már ekkor kitünő jelét adta. Továbbá, hogy szülői házánál lakott, engedelmes és jó gyermek volt, s gyarapodott a bölcsességben, testének állapotjában, és Isten s emberek előtt való kedvességben. Luk. 2, 52.

A zsidóknál szokásban volt évenként legalább egyszer felmenni Jéruzsálembe, a fővárosba, az ünnepet megszentelni. Ezt a szokást Jézus szülői is megtartották, s hogy a vallás iránt gyermeköket is a maga idejében tiszteletre buzditsák, már 12 éves korában magokkal vitték, egy husvéti ünnepre, Jéruzsálembe.

Jézus a templomban a papok mellé huzódott, hallgatta őket figyelmesen, kérdéseket intézett hozzájok,

Digitized by Google

hogy tanuljon tőlök, s ezekben anynyira elmerült, hogy észre sem vette, mikor szülői elmentek. Ezek is csak az úton vették észre, hogy Jézus elmaradt, a min először megijedtek, de mily nagy örömük volt, hogy visszatérve a templomba, Jézust akkor is ott találták. Luk. 2, 41—52.

Légy szófogadó, engedelmes és kezdj hozzá jókor a tanuláshoz!

63. *Hány éves korában kezdett Jézus tanitani?*

Jézus harmincz éves korában kezdett tanitani, s mielőtt tanitani kezdett volna, megkeresztelteté magát Keresztelő Jánossal.

Keresztelő János egy volt azok közül a kegyes és istenfélő emberek közül, kiket Isten koronként a nép tanitására rendelt. Ő kortársait jóra és szépre buzditotta; a hibát és bünt ostorozta, s ezek által mintegy úttörője volt Jézusnak, a ki őtet még életben érte.

Jézus mihelyt megtudta, hogy Keresztelő János miben fáradozik, azonnal elment hozzá, hogy vele megismerkedjék, s minthogy Keresztelő János azokat, a kik tanitásait elfogadták, megkeresztelte, Jézus is megkeresztelteté magát általa, mely alkalommal ily szózat hallatszott: Te vagy amaz én szerelmes fiam, te benned vagyon az én kedvem. Luk. 3, 22.

A midőn Jézus Keresztelő Jánostól elvált és haza indult, hogy ő is tanitani kezdjen, egy esemény adta elő magát, melyet Jézus megkisértetésének neveznek, mely szerint Jézus az ördögtől megkisértetett (Luk. 4, 1—14.); a mi alatt nem kell egyebet értenünk mint azt, hogy Jézus is ki volt tétetve azoknak az indulatoknak, melyek az embert roszra vezethetik; de ő a jóban állhatatos maradt, vagy a mint mondani szokás: a kisérteten győzelmet vett.

Digitized by Google

Kövesd te is a Jézust, légy erős, midőn az emberek, vagy saját szenvedélyeid rosz-ra csábitanak!

64. Mi volt Jézus tanitásainak czélja?

Jézus tanitásainak czélja a volt, hogy azok által az embereket megszabaditsa a tudatlanságtól, a bűntől és a haláltól; ezért nevezik őtet Jézusnak is, a mi anynyit tesz, mint szabaditó.

65. Miképpen szabaditotta meg Jézus az embereket a tudatlanságtól?

Jézus az embereket a tudatlanságtól úgy szabaditotta meg, hogy az életben felmerülő legfontosabb kérdésekre nézve, milyenek: Isten, világ, ember, jog, kötelesség, erény, vétek, élet, halál, örökkévalóság, s más ilyenek, tanitásaiban oly felvilágositást adott, hogy ezekre nézve senki sem lehet tudatlan, ha igyekszik magának az évangéliumból a kellő ismereteket megszerezni.

A midőn tehát azt mondjuk, hogy Jézus a tudatlanságtól megszabaditott, ez alatt nem kell azt érteni, hogy most már senki sem lehet tudatlan; mert tanulás nélkül most sem lesz az ember sem tudós, sem bölcs. Hanem a mig nem volt meg az évangélium, addig nem volt, a miből az ember a vallásra tartozó kérdésekre nézve tisztába jöhetett volna; az évangéliumban pedig Jézus nekünk azokra tiszta feleleteket adván, azaz: tanitásai által megismertetvén velünk Istent s ennek a világra való befolyását, továbbá a mi kötelességeinket, rendeltetésünket stb. ezeknek alapján most már nem

Digitized by Google

lehetünk tudatlanok azokban, a mik lelkünk nyugalmára és idvességére tartoznak.

66. Miképpen szabaditotta meg Jézus az embereket a bűntől?

Jézus az embereket a bűntől úgy szabaditotta meg, hogy megmutatta: mi a bűn s miképpen lehet azt kikerülni; életében pedig oly példát állitott elénkbe, hogy ha azt követni tudjuk, a bűntől szabadok leszünk.

A midőn tehát azt mondjuk, hogy Jézus a bűntől megszabaditott, ez alatt nem kell azt érteni, hogy mi már nem cselekedhetünk bűnt, vagy, hogy a mi rosz cselekedeteink nekünk nem tulajdonittatnak bűnül; ellenkezőleg, miután a Jézus tanitásaiból és példájából okulva, tudjuk mit kell cselekednünk és miképpen kell élnünk, hogy bűnbe ne essünk, rosz cselekedeteink annál inkább bétudathatnak nekünk bűnül. Ugyanazért igyekezzünk Jézus tanitásai és példája szerint élni; mert csak a menynyiben ezt teszszük, anynyiban leszünk a bűntől szabadok.

66. Miképpen szabaditotta meg Jézus az embereket a haláltól?

Jézus az embereket a haláltól úgy szabaditotta meg, hogy elvette annak félelmét, midőn tudománya és feltámadása által bizonyosokká tett lelkünk égi származása felől, s megerősitette bennünk az örök élet hitét.

A midőn tehát azt mondjuk, hogy Jézus a haláltól megszabaditott, ez alatt nem kell azt érteni, hogy mi elkerülhetjük testünk szétbomlását; mert

Digitized by Google

irva van: hogy por vagy és porrá kell lenned; de miután Jézus lelkünk siron túli fenmaradását világosságra hozta, s az örök élet hitét szivünkbe csepegtette, nincs miért a haláltól féljünk; a ki pedig e félelmet nem érzi, az elmondhatja, hogy megszabadult a haláltól.

68. Jézusnak ezt a munkásságát minek nevezzük?

Jézusnak ezt a munkásságát idvezitésnek, vagy megváltásnak nevezzük, s éppen ezért azt hiszszük, hogy ő az igaz Messiás.

Egy rendkivüli követ, szabaditó, vagy Messiás eljövetele felől, ki által Isten az emberek idvezitését eszközölni fogja, még az ó testámentumban több helyt igéret van téve, minthogy pedig Jézus mindannak eleget tett, mit e szabaditótól, földi boldogságunk és mennyei idvességünk tekintetéből várni lehetett, tehát azt mondjuk, hogy benne az igéret teljesedésbe ment, hogy ő az igaz Messiás.

A zsidók azt gondolták, hogy a megigért Messiás nekik egyszersmind földi szabaditójok lesz, a ki lerázza nyakukról az ellenség járma, s minthogy ez nem történt meg, sőt maga Jézus is kinyilatkoztatta, hogy ő nem akar magának földi királyságot állitani, ezért nem ismerték el Jézust igaz Messiásnak, hanem most is várják eljövetelét.

69. Ki által idvezülhetünk tehát?

Idvezülhetünk egyedül az Úr Jézus által, ki az Istennek szent fia, mert: Nem adatott emberek között ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk. Csel. 4, 12.

Digitized by Google

Isten fiainak neveztetnek a szent irásban mindazok, a kik jók, igazak és e földön kegyesen élnek; különösen pedig Isten fiainak neveztetnek azok, kik a Jézus tudományát vallják.

Valakik pedig őtet bevevék, ada azoknak íly méltóságot, hogy Istennek fiaivá lennének. Ján. 1, 12.

Jézus Isten fiának neveztetik mindezek felett azért, mert a szent lélek ereje által fogantatott.

70. Mégis mi szükséges arra, hogy a Jézus által idvezüljünk?

Arra, hogy a Jézus által idvezüljünk, szükséges, hogy őtet megismerjük, benne higyjünk és neki engedelmeskedjünk.

71. Honnan ismerhetjük meg Jézust?

Jézust megismerhetjük az évangéliumból, hol az ő tudománya, tettei és egész életének története meg vannak irva. Azonban nem elég csak tudni, a melyek ott irva vannak, hanem szükség mindazokat egyszersmind megérteni is.

Az évangélium az a tükör, melyben Jézust megláthatjuk; ez őrzi azokat az igazságokat, melyeket ő tanitott, s a melyeknek követése minket boldogokká tehet.

De Jézus leginkább rövid mondatokban, hasonlatokban és példabeszédekben tanitott, a melyeket meg kell értenünk, hogy ránk nézve erkölcsi eredményök legyen, különben nem fogtuk fel Jézus czélját és szellemét, következőleg nem mondhatjuk, hogy őtet ismerjük.

Jézus nevezetesebb példabeszédei: Máté 13, 3—23. 24—30. Máté 18, 21—35. Máté 21, 28—32. Máté 25, 1—13. Luk. 8, 4—15. Luk. 10, 30—37. Luk. 13, 6—9. Luk. 14, 15—24. Luk. 15, 1—7, 11—32. Luk. 16, 1—9. 19—31.

Digitized by Google

72. Mit teszen a Jézusban hinni?

A Jézusban hinni anynyit teszen, mint meggyőződve lenni afelől, hogy az ő tanai igazak; példája a legbiztosabb út a tökéletességhez, s igéretei a legerősebb kezességek az idvességre.

A Jézus tanai ezek:

Van Isten, a ki nekünk menynyei Atyánk.

Vannak kötelességek, melyeket az ember, mint Isten gyermeke és hozzá hasonlatos, teljesitni tartozik.

Van lelkiösmeret, a mely szerint az ember jó és rosz, erény és vétek között különbséget tehet.

Van szabad akarat, mely az embernek jó és rosz között választást enged.

Van halhatatlanság; van jövő élet, melyben a jók jutalmat, a gonoszok büntetést nyernek.

A ki már ezen elvek szerint él, az a földi boldogságot és menynyei idvességet megszerezheti magának.

73. Miben áll a Jézus iránti engedelmesség?

A Jézus iránti engedelmesség abban áll, hogy parancsolatait hiven megtartsuk, és az ő példáját követve arra törekedjünk, hogy mentől jobbak, igazabbak és erényesebbek legyünk.

74. Melyek a Jézus legfőbb parancsolatai?

A Jézus legfőbb parancsolatai e kettő: Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből, és szeressed felebarátodat, mint temagadat, (Máté 22, 37—41. Márk. 12, 29—31. Luk. 10, 26).

Digitized by Google

A mint Jézus mondá, e két parancsolatból áll az egész törvény, és a próféták irásai; s valóban, a ki ezeket hiven bétölti, az minden isteni és emberi törvénynek eleget teszen.

75. Miféle nevei vannak a Jézus Krisztusnak?

Jézus Krisztusnak a szent irásban sok neve van. Ilyenek: Isten fia, ember fia, főpap, úr, igazság, élet s több mások, melyek által az ő sokoldalu munkássága van kifejezve.

Jézus, már fennebb láttuk annyit tesz, mint szabaditó. Krisztus, ez görög szó s felkent királyt jelent, megfelel ennek a zsidó szónak: Messiás.

Isten fia, mint láttuk, e névvel az ő természetfeletti születése van kifejezve.

Ember fia, ezzel a névvel igen gyakran éltek a próféták. s azért alkalmazta azt Jézus is magára. Főpap azért; mert áldozott, még pedig saját életével, az igazságért.

Úr, ki a lelkek felett rendelkezik.

Igazság, az ő tudományáért.

Élet, a lelki életnek, azaz: az erkölcsiségnek mutatója és szerzője tudománya által.

76. Nem nevezi-é a szent irás Jézust Istennek is?

Minthogy Isten a Jézus Krisztust a reá bizott munka végrehajtására, az emberi nem boldogitására rendkivüli tehetségekkel ruházta fel, és az általa alapitott lelki ország urává és királyává tette; ugyanazért a szent irás Jézust néha Istennek is nevezi.

Az évangéliumban Jézus magát sehol Istennek

Digitized by Google

nem nevezi. Vannak ugyan helyek mint: Én és az Atya egyek vagyunk. Ján. 10, 30. Ki engem lát, az Atyát látja. Ján. 12, 45. s ehez hasonlók; de ezek nem jelentenek egyebet, mint hogy a Jézus az akaratban és értelemben egy az Istennel, azaz: ugyanazt akarja, a mit az Isten, t. i. az embereket boldogitni.

A szent irók ritkán ugyan, de néha mégis Istennek nevezik Jézust; nevezetesen Pál apostol igy szól: Isten jelent meg a testben. 1. Tim. 3, 16. és ismét: Benne lakozik az istenségnek minden teljessége; Kol. 2, 9. de hogy ezek csak a Jézus méltóságának, nagyságának és szellemi fensőségének kifejezésére szolgálnak, arról könnyen meggyőződhetünk abból is, hogy éppen Pál apostol nevezi őt embernek is, igy szólván: az ember Krisztus Jézus. 1. Tim. 2, 5.

És valóban, miután a szent irás még másoknak is tulajdonit isteni nevet, u. m. az angyaloknak 2. Móz. 3, 2—5. a szövetség ládájának 1. Sám. 4, 5—7. a bálványoknak. Jer. 10, 11. vagy a mint Pál apostol mondja: vannak olyak mind a földön, mind az égben, kik Isteneknek neveztetnek, miképpen, hogy sok Istenek és sok urak vannak. 1. Kor. 8, 5. sőt e nevezetet néha még földi fejedelmekre, uralkodókra is alkalmazzák —menynyivel inkább megérdemli Jézus, hogy az ő hagysága isteni nevezettel fejeztessék ki; minthogy ő Istentől különös tehetségekkel volt megáldva; ő az évangélium szerint csudákat is tett, mint Kánában, midőn a vizet borrá változtatta. Ján. 2, 1—11. midőn Lázárt feltámasztotta. Ján. 11, 43—44. midőn betegeket gyógyitott. De ne feledjük el, hogy nekünk egy Istenünk van, amaz Atya, kitől mindenek vannak. 1 Kor. 8, 6. A Jézus pedig mindeneket az Atyától vett.

Digitized by Google

77. *Mit értünk e szerint Jézus isteni nevezetén?*

Jézus isteni nevezetén e szerint értjük: az ő méltóságát, és minden emberek feletti hatalmát, nem pedig az ő örök istenségét, vagy az egy Istennel való ugyanazonságát; mert tudjuk, hogy a Jézus Krisztus valóságos ember volt.

78. *Miből tudjuk hogy Jézus valóságos ember volt?*

Hogy Jézus valóságos ember volt, azt a szent irásból tudjuk, hol Jézus is embernek nevezi magát; de ezt bizonyitja az is, hogy születetett, testben és lélekben nevekedett, örvendett, búsult, éhezett, szomjuhozott, szenvedett és meghalt.

Most pedig igyekeztek engem megölni, oly embert, ki igazságot szóltam nektek. Ján. 8, 40.

A rókáknak barlangjok vagyon, az égi madaraknak fészkek, de az ember fiának ninesen fejét holott lehajtsa. Máté. 8, 20.

Egy az Isten, egy a közbenjáró is Isten között és emberek között, az ember Krisztus Jézus. 1. Tim. 2, 5.

Jézus születetett. Luk. 2, 7. Testben és lélekben nevekedett. Luk. 2, 51, 52. Örvendett. Luk. 10, 21. Búsult. Máté. 26, 38. Éhezett Máté. 4, 2. Szomjazott. Ján. 19, 28. Szenvedett és meghalt. Máté. 27. s más évangélistáknál is.

79. *Miben különbözött Jézus mégis más emberektől?*

Jézus mégis különbözött más emberektől abban, hogy ő szent lélektől fogantatott, s benne bűn nem találtatott.

Én ő benne semmi bünt nem találok. Ján. 18, 38.

Ki bűnt nem tett vala, és álnokság nem találtatott az ő szájában. 1. Pét. 2, 22.

Ő benne nincsen bűn. 1. Ján. 3, 5.

Digitized by Google

80. Mi intézkedést tett Jézus a végre, hogy tana elterjedjen?

Jézus mindjárt kezdetben 12 férfit vett maga mellé, kiket közönségesen az ő tanitványainak neveznek; ezekkel járt ő falukra és városokra, mindenütt tanitott, a szegényekkel jól tett, a betegeket gyógyitotta, s ez által tanitványait az ő tanai terjesztésére készitette.

Jézus 12 tanitványi, a nép alsó osztályából való, szegény sorsu emberek, halászok, vám-szedők voltak; ezeknek nevei:

Péter volt az első, kit követett András, Jakab, János, Filep, Bertalan és Tamás, Máté, Jakab, Simon, Taddéus és Judás; Igy nevezi őket renddel a szent irás.

61. Voltak-é Jézusnak ellenségei is?

Mint minden embernek, a ki valami nagyot és szépet akar kivinni, s mások felett kitünik, mindjárt ellenségei támadnak: úgy Jézusnak is ellenségei lettek a zsidó papok, irástudók és farizeusok, kik Jézus tanainak terjedésében saját vesztöket látván, őtet gyanusitni, rágalmazni és üldözni kezdették.

82. *A zsidó papságnak ez a magaviselete nem csüggesztette-é el Jézust?*

A zsidó papságnak ez a magaviselete nem csüggesztette el Jézust; mert ő bizott Istenben, s a maga ügyének igazságában; s a ki e kettőre támaszkodik, az, az élet legnehezebb

Digitized by Google

körülményei között is, semmi dolgában, el nem csügged.

Az Úr pedig, a ki előtted megyen, lészen te-veled, el nem hágy téged, sem el nem marad tőled; ne félj, ne rettegj. 5. Mós. 31, 8.

A kik az Úrban bisnak, azoknak erejök megújul, és szárnyakkal magasra repülnek, mint a saskeselyük; futnak és nem fáradnak meg, járnak és nem lankadnak el. Ésa. 40, 31.

Legyen bizodalmatok Istenben. Márk. 11, 22.

83. Mit tett Jézus gyakran üldöztetése, s ebből származott szenvedései között?

Jézus üldöztetése s ebből származott szenvedései között imádkozott, mi által mindannyiszor újabb erőt és bátorságot nyert a maga elhivatásának betöltésére; egyszersmind pedig szenvedései között is megvigasztalódva, megnyugtatva érezte magát.

Jézus arczczal leesék és könyörögvén ezt mondá: Én Atyám, ha lehetséges muljék el e pohár én-tőlem, mindazáltal ne ugy legyen, a mint én akarom, hanem a mint te. Máté. 26, 39.

Üljetek le mig én imádkozom. Márk. 14, 32.

Én dicsőítettelek tégedet e földön, elvégeztem a dolgot, melyet reám bizтál volt, hogy elvégezzem, most annakokáért dicsőíts meg engemet Atyám, te magadnál. Ján. 17, 4.

84. Szükséges-é nekünk is imádkozni?

Imádkozni nekünk is szükséges; mert az imádság, mi által gondolatainkat, vágyainkat Isten előtt kiöntjük, a leghathatósabb szer arra, hogy a jóban állhatatosan megmaradjunk és sem a szerencsében fel ne fuvalkodjunk, sem a szerencsétlenségben el ne csüggedjünk.

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne essetek. Máté. 26, 41.

Digitized by Google

Szenved-é valaki ti közületek, imádkozzék: öröme vagyon-é valakinek, énekléssel dicsérje az Istent. Jak. 5, 13.

Imádkozzatok egymásért, mert igen hasznos az igaznak buzgóságos könyörgése. Jak. 5, 16.

85. Miképpen kell imádkozni?

Hogy miképpen kell imádkozni, azt megtanulhatjuk az Uri imádságból, melyet Jézus imaformául adott volt tanitványainak, ezt mondván nekik, ti azért igy imádkozzatok:

Mi Atyánk, ki vagy a menynyekben, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, mint a menynyben: úgy itt e földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, a kik mi ellenünk vétkeztek; és ne vigy minket a kisértetbe, de szabadits meg minket a gonosztól, mert tiéd az ország, és a hatalom, és a dicsőség, mindörökké. Ámen. (Máté. 6, 9—14.)

86. E szerint milyennek kell lenni imádságunknak?

Imádságunknak egyszerünek, rövidnek s inkább a lelki, mint a testi jók kérésére irányzottnak kell lenni; különösen szükség, hogy imádságunk tiszta tüköre legyen az Istenben való bizalomnak és buzgóságnak.

Valamit kérendetek könyörgéstekben, ha hienditek, elveszitek. Mát. 21, 22.

Imádkosni hittel kell, semmit nem kételkedvén; mert a ki kételkedik, hasonlatos a tengernek habjaihoz, mely a szelektől megmozdittatik, és ide s tova hányattatik. Jak. 1, 6.

Digitized by Google

87. Hány évig tanitott Jézus?

Jézus csak három évig tanitott. Ekkor sikerült ellenségeinek őtet, Judás árulkodása következtében, elfogatni, s Pilátus által halálra itéltetni; minek következése az lett, hogy keresztfára feszitették.

Jézus mint vallásujitó lépett fel s oly eszméket hirdetett, melyek a zsidó főpapoknak nem tetszettek, mivel tekintélyöket és hatalmokat veszélyeztették; ezért gyülölték őtet.

Az önérdek az igazságnak is ellenségeivé tesz sokakat!

A Jézus ellenségeinek sikerült egyik tanitványt, Iskáriótes Judást a magok részökre megnyerni, s ez 30 ezüst pénzért, a mi a tudósok véleménye szerint, a mi pénzünkben, mintegy 1500 forintot tehet, elárulta őtet, azzal tanuskodván ellene, hogy az Istent káromolta s magát királynak nevezte.

Isten és felségsértés egyszerre! ezek közül az utolsó vád is elég arra, hogy az ember élete veszélynek legyen kitéve.

Jézust a Judás vádjára elfogták s törvényszék elibe állitották. A császár helytartója, Pilátus, nem találván benne semmi bűnt, szabaddá akarta tenni; de a Jézus ellenségei által felbérelt nép halálát kivánta, s ennek következtében Jézust, a Golgota hegyén, keresztre feszitették, a mi a legnagyobb gonosztevőkre szabott halál neme volt.

Judás pedig, a hogy megtudta a halálitéletet, gonosz tette miatt kétségbeesve magát felakasztotta.

88. Milyen volt Jézus halála?

Jézus halála, éppen mint élete, az Isten és emberek iránti szeretetnek nyilatko-

Digitized by Google

zata volt. Ő a keresztfán is imádkozott, s midőn ellenségeire Istentől bocsánatot kért, lelkét az ő menynyei Atyjának kezeibe ajánlotta.

Atyám! bocsáss meg nekik; mert nem tudják mit cselekesznek. Luk. 23, 34.

Atyám a te kezeidbe teszem az én lelkemet. Luk. 23, 46.

89. Mi történt Jézussal halála után?

Az ártatlan Jézus, a legkinosabb halált kiállván, koporsóba tétetett; de onnan harmadnapra feltámadott; s azután még 40 nap alatt többször megjelent tanitványainak, mialatt őket szent ügyének tovább folytatására készitette.

Feltámadása után pedig a 40 nap eltelvén, tanitványaival együtt egy magas hegyre ment, s miután ott tőlük búcsut vett, és őket megáldotta volna, hogy az embernek jövendő hazáját megmutassa, a menynybe vitetett; honnan 10 nap mulva, igérete szerint, elküldötte tanitványainak a szent lelket.

Jézust az ő barátai tisztességesen el akarták temettetni. Erre egy József nevü, előkelő ember az engedélyt Pilátustól meg is nyerte. József tehát levétette Jézust a keresztfáról, s addig is mig testét, zsidó szokás szerint, bébalzsamaztathatta volna, fejér gyolcsba takarva, letétette a maga sirboltjába.

A Jézus megfeszitése péntek napon történt; más nap, tehát szombaton, a zsidóknak semmit sem lévén szabad dolgozni, a Jézus teste a sirboltban őrizet alatt volt; a szombat elmultával pedig a hét első napján, tehát vasárnap, a kegyes nők drága kenetekkel a sírbolthoz mentek, s midőn a koporsót felnyitották, nagy meglepetésökre a Jézust nem talál-

Digitized by Google

ták a koporsóban; mert ő, a mint ezt az angyalok hirül adták, feltámadott.

Ennek hire mindjárt elterjedt a tanitványok között, a kiknek maga Jézus is megjelent, s azon 40 napi időköz alatt, mit velek a földön még együtt töltött, őket vigasztalta, bátoritotta s munkájának tovább folytatását reájok bizta.

Ekkor pedig az Olajfák hegyén búcsut vett tanitványaitól s őket megáldván, menynybe vitetett; honnan elküldötte számokra a szent lelket.

90. A Jézus történetének nevezetesebb eseményeit mi által tartjuk emlékezetben?

A Jézus történetének nevezetesebb eseményeit emlékezetben tartjuk az ünnepek által, melyeket e végre az egész kereszténység megül.

91. Melyek ezek az ünnepek?

Ezek az ünnepek: a karácson, husvét, pünkösd, nagy péntek és áldozó csütörtök; melyek közül a karácson Jézus születésének, a nagy péntek halálának, a husvét feltámadásának, az áldozó csütörtök menynybe menetelének, a pünkösd a szent lélek elküldetésének emlékünnepe.

A mi ezen ünnepek idejét illeti, a karácson mindig deczember 25-én esik. A többi ünnep a husvéttól függ, melyet a tavaszi éj-napegyenlőség után következő holdtölte szokott meghatározni, oly formán, hogy az ezen holdtölte után eső első vasárnap, vagy ha ez a holdtölte éppen vasárnapra esnék, úgy éppen azon van a husvét ünnepe; előtte harmadnappal, tehát pénteken nagy péntek; husvéttól 40 napra áldozó csütörtök, és ettől 10 napra a pünkösd esik.

Digitized by Google

A karácsont, husvétot és pünkösdöt három egymás után következő napon szoktuk megünnepelni. A katholikusok csak két napon ünneplik; de nekik vannak ezeken kivül még számos ünnepeik, a melyeket némely jeles emberek emlékezetére tartanak, kiket szenteknek neveznek, s valamint az angyalokat is, könyörgéseikben segitségül hivnak.

A protestánsok átalában véve szentekhez és angyalokhoz nem könyörögnek, s ezeknek ünnepeket sem szentelnek.

92. Ezeken kivül vannak-é nekünk más ünnepeink is?

Ezeken kivül ünnepünk még nekünk minden hétből egy nap: a vasárnap, és az új esztendő első napja.

Az imádkozás és áhitatoskodás nincs meghatározott napokhoz, vagy órákhoz kötve; mert az igaz keresztény minden napot Isten dicsőségére szentel, a menynyiben úgy igyekszik élni, hogy az által az Isten dicsőittessék; de mivel más napon az ember rendesen inkább el van foglalva, a vasárnapokat és az ünnepnapokat különösen arra kell használnia, hogy akkor imádkozzék, templomba menjen s lelkének miveléséről gondoskodjék.

A vasárnapok közül azt, a melyik husvét előtt esik, különösen, virágvasárnapjának nevezik, annak emlékezetére, hogy Jézus akkor Jéruzsálembe menvén, a nép az ő útjára virágokat hintett.

Az új esztendő karácsontól mindig egy hétre esik; ez inkább polgári ünnep, melyen az ember hálákat ád Istennek a mult év lefolyásáért, s Isten segitségül hivásával kezdi meg az újat; egyébiránt ezt is összve lehet kötni a Jézus történetével, a menynyiben Jézust, születése után egy héttel, a templomba vitték,

Digitized by Google

hogy ott, zsidó szokás szerint, illő szertartással, az Istennek bémutassák. Az új évvel kapcsolatban tudni kell, hogy a keresztény évszámitás Krisztus születésével kezdődik.

93. Mindazok miket a Jézusról tanultunk, mire köteleznek?

Mindazok, miket a Jézusról tanultunk, arra köteleznek minket, hogy őtet szeressük, tiszteljük és példáját kövessük. E végre legyünk istenfélők, emberbecsülők, szeressük egymást s legyünk egymásnak segitségére, jól tévén mindenekkel valakikkel jót tehetünk. Az igazságért küzdjünk, s ha kell azért életünket is oda adni mindenkor készek legyünk. Ovakodjunk minden rosztól, s még ellenségeinkért is imádkozzunk. Legyen hitünk és bizalmunk Istenben, és egy jövő életben; s e földön úgy éljünk, hogy a jövő életben lelkünk idvességet nyerhessen.

III. A szent lélekről.

94. Mit értesz a szent lélek alatt, melyet az apostoli hitformában hinni állitasz?

A szent lélek alatt értem Istennek erejét, s jóra való segedelmét; főképpen az igazságnak lelkét, mely az értelmet felvilágositja, a szivet megtisztitja, az akaratot megerősiti, szóval: megnyugtat és boldogit.

Én pedig kérem az Atyát és más vigasztalót ád, hogy veletek maradjon mindörökké, tudniillik az igazságnak lelkét. Ján. 14, 16—17.

Digitized by Google

Mert nem adott nekünk az Isten félelemnek lelkét, hanem erőnek és szeretetnek és józan elmének lelkét. 2. Tim. 1, 7.

Midőn a jó és rosz között habozom, s végre mégis a jóra határozom el magamat, a szent lélek az, mely a rosztól elfordulni, s a jót követni ösztönöz.

Ha szivemben a szeretet és gyülölet egymással tusakodik, s végre mégis a szeretet lesz győztes; a szent lélek az, mely a gyülöletet lefegyverezvén e csatát megnyerni segit.

Ha az igazságért hiven küzdöttem, ha jót cselekedtem, és a szeretet törvényének mindenkor eleget tettem, a szent lélek az, mely édes megelégedést, és csendes boldogságot szállit keblembe még akkor is, mikor igazságomért, jóságomért és szeretetemért szenvednem kell.

95. *E szerint lehet-é a szentlélek személy?*

Hogy a szent lélek nem valami személy, annál inkább nem Isten, megtetszik onnan; mert a mint a szent irás mondja: ajándékképpen adatik, kiöntetik, azzal az emberek megkeresztelkednek, mindezeket pedig személyről nem lehet mondani.

És lészen az utolsó időkben (ezt mondja az Isten): kitöltök az én lelkemből minden testre, és prófétálnak a ti fiaitok és leányaitok. Csel. 2, 17.

Annakokáért az Istennek jobb karja által felmagasztaltatván, és a megigért szent lelket megnyervén az Atyától, kitöltötte ezt, a mit ti most láttok és hallatok. Csel. 2, 33.

Mert János jóllehet keresztelt vizzel, ti pedig keresztteltettek szent lélekkel nem sok napok után. Csel. 1, 5.

Helyén lesz itt megjegyeznünk, hogy a többi vallásfelekezetek, melyek hazánkban vannak, a szent lelket, és a Jézus Krisztust külön-külön is éppen úgy Istennek tartják, mint amaz örökkévaló egy Istent, ki a Jézus Krisztusnak Atyja, s a szent léleknek adója, és

Digitized by Google

ezt igy fejezik ki: az Isten valójában, vagy állatjában egy, de személyében három: Atya, Fiu és Szent Lélek Isten. Ezt nevezik szent háromságnak, latinosan trinitásnak, a honnan a trinitárius, vagy szent háromság hivő nevezet származik.

Az unitáriusok ilyetén szent háromságot nem hisznek: mert ők az Istent mind állatjában, mind személyében csak egynek hirdetik, s éppen ebben különböznek főleg és leginkább a többi vallásfelekezetektől.

96. A szent lélek kikben volt munkás?

A szent lélek munkás volt hajdan a prófétákban, s más kegyes és igaz emberekben; mert a kik az Istent félték s embertársaiknak boldogitását szivöken hordozták, mindazok a szent lélek által vezéreltettek.

Mert nem ember akaratjából származott régen a prófétáknak prófétálások, hanem a szent lélektől indittatván szóltak az Istennek szent emberei 2. Pét. 1, 21.

97. A szent lélek kiben volt munkás a legnagyobb mértékben?

A szent lélek legnagyobb mértékben munkás volt a Jézus Krisztusban, kinek ez az isteni erő mérték felett adatott. Ez mivelte, hogy ő mind élete, mind halála által magát Istenfiának lenni bébizonyitotta.

Mert a kit Isten elbocsátott, az Isten beszédét szólja: mert az Isten annak nem mértékkel adja az ő lelkét. Ján. 3, 34.

Szeretted az igazságot, és gyülölted a hamisságot; annakokáért kent meg tégedet az Isten, a te Istened örömnek olajával, a te társaid felett. Zsid. 1, 9.

98. A Krisztus után kik nyertek még szent lelket?

Digitized by Google

A Krisztus után szent lelket nyertek még az ő tanitványai, az apostolok, kiknek Jézus menynybe menetelekor azt az igéretet tette volt, hogy vigasztaló és bátoritó szent lelket fog nekik küldeni.

A szent léleknek a tanitványokra lett kiöntetését Lukács évangélista igy adja elő.

A tanitványok elválván mesteröktől, Jéruzsálembe gyültek s ott imádkozással foglalatoskodtak. Tiz napra Jézus menynybe menetele után, tehát a pünkösd napján, valami sebesen zúgó szélhez hasonló zendülés töltötte el a házat, melyben a tanitványok voltak, s tüzes nyelvek, tüzes golyók szállottak mindeniknek fejére. Ez a lelkesedés tüze, a Krisztus tanaiért való felbuzdulás zendülése volt, melyre az apostolok kiléptek a házból, s az oda csoportosult népet tanitani kezdették, oly erővel, hogy az egy Péter beszédjére, helyben, mintegy 3000 ember tért és keresztelkedett meg.

Ez az isteni erő volt munkás az apostolokban azután is, hogy szétoszlottak, s a világ különböző részeiben hirdették a Krisztus tanait; s habár buzgóságukért sokszor sokat is kellett szenvedniök, habár életöket tették is koczkára, nem lankadtak, kétségbe nem estek; hanem küzdöttek, követték a nagy mester példáját, s imé a keresztény vallás a szent lélek segedelmével megalapult.

99. Hát ma meg lehet-é nyerni a szent lelket?

A szent lelket ma is meg lehet nyerni; még pedig, a szent irás tanitása szerint, a Jézus nevében.

Ama vigasztaló szent lélek pedig, kit az Atya az én nevemben elbocsát, az megtanit titeket mindenekre, és eszetekbe juttatja mindazokat, a melyeket mondottam nektek. Ján. 14, 26.

Digitized by Google

100. Mit kell ez alatt értenünk?

Ez alatt azt kell értenünk, hogy ha mi a Krisztus évangéliumát sokszor figyelemmel olvassuk, az isteni tiszteleteket buzgó lélekkel látogatjuk, ha nagy vigyázattal vagyunk arra, hogy szivünk tisztaságát, sem szó, sem tett által, meg ne zavarjuk, s eleget teszünk Isten és embertársaink iránt való tartozásainknak, akkor velünk lesz az Istennek szent lelke, s minket minden jó igyekezetben, nemes törekvésben, megsegit.

101. Igy ismervén a szent lelket, mire kötelezteünk?

Igy ismervén a szent lelket arra kötelezteünk, hogy kérjük azt naponta Istentől, s annak ereje által vezéreltetve és lelkesittetve, úgy járjunk el minden dolgainkban, hogy cselekedeteink által bebizonyitsuk azt, hogy mi az Isten gyermekei, és a Jézus tanitványai vagyunk.

IV. A keresztény anyaszentegyházról.

102. Mit értesz a keresztény anyaszentegyház alatt?

A keresztény anyaszentegyház alatt értem a tökéletességre törekedő keresztények lelki egyesületét, mely szerint mindazok, kik magokat Krisztus hiveinek vallják, egy nagy családot képeznek, s a menynyi-

Digitized by Google

ben ez az egyesület az Isten dicsőségét munkálja: a szentek egyességének is neveztetik.

Minthogy a keresztény anyaszentegyházat az összes kereszténység alkotja, következik, hogy ez csak egy, s egyszersmind közönséges, azaz olyan, mely senkit sem zár ki kebeléből. Ezt fejezi ki Szent Pál, midőn igy szól: Sokan egy test vagyunk a Krisztusban, egyenként pedig mindnyájan egymásnak tagjai vagyunk. Róm. 12, 5.

Ebből világos; hogy a közönséges vagy katholikus nevezetet sem egyik, sem másik vallásfelekezet nem tulajdonithatja magának kizárólag; mert az a keresztény vallásfelekezeteket csak együtt illeti; a menynyiben pedig a katholikus nevezet mégis használatban van, tudnunk kell, hogy az a közönséges keresztény anyaszentegyháznak csak egy részét teszi, s éppen ezért római és görög jelző eleibe tételével különböztetik meg.

103. A keresztény anyaszentegyház mi által lesz láthatóvá?

A keresztény anyaszentegyház láthatóvá lesz azok által a gyülekezetek, vagy ekklézsiák által, melyekben a Krisztus évangéliumát hirdetik.

Hogyha pedig későn menendek, hogy megtudhassad ezekből, mimódon kelljen az Isten házában forgolódni, mely az élő Istennek anyaszentegyháza, oszlopa és erőssége az igazságnak. 1. Tim. 3, 15.

Innen magyarázható meg az, hogy a közönséges szólásformában a vallásfelekezetek külön-külön, sőt ezeknek egyes gyülekezetei is anyaszentegyháznak nevezik magokat. Igy mondjuk — például — az illető vallásfelekezetekről: katholikus, réformátus, lutheránus, unitá-

Digitized by Google

rius anyaszentegyház; így mondjuk néha még egyes templomról is: Istennek e helyen épült anyaszentegyháza.

104. Ki a keresztény anyaszenteyyháznak állandó feje?

A keresztény anyaszentegyháznak állandó feje az Úr Jézus Krisztus, a kinek egyenlő szolgái mindazok, kik a gyülekezetekben az ő tudományát hirdetik.

És mindeneket vetett az ő lábai alá, és őtet tette mindenek felett az anyaszentegyháznak fejévé. Efész. 1, 22.

Ki legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint a legkisebb. Luk. 22, 26.

Ezen szent irásbeli helyek alapján valamint az unitáriusok: úgy a reformátusok és lutheránusok is a Jézus Krisztust ismerik az anyaszentegyház fejének; de a római katholikusok azt tanitják, hogy a Jézus Krisztusnak e földön helyettese van: a római főpap vagy a pápa, ki az anyaszentegyháznak látható feje, s ezért neki a kereszténveken a Jézuséhoz hasonló hatalmat tulajdonitanak.

Továbbá a római katholikusok a papságot sem tartják egyforma rangunak, hanem egyiknek a másik felett elsőséget tulajdonitanak, s a mint láttuk (19) éppen ez idézte volt elő legelsőbben az egyházszakadást.

105. Mi által munkálkodik Jézus Krisztus a keresztény anyaszentegyházban?

Jézus Krisztus a keresztény anyaszentegyházban az ő tanai által munkálkodik, mely tanok megvannak a szent irásban; ezek nek hirdetésére vannak rendelve a papok; őket hallgatni, a szent irást megismerni, s annak

Digitized by Google

elvei szerint élni pedig minden igaz hivek kötelezetnek.

Ha valaki hirdet nektek valamit azon kivül a melyet vettetek, átok legyen. Gal. 1, 9.

Vannak Mózseseik és prófétáik, hallgassák azokat. Luk. 16. 29.

Tudakozzátok az irásokat mert néktek úgy tetszik, hogy azokban örök életetek vagyon. Ján. 5. 39.

Megjelent Istennek amaz idvezitő kegyelme minden embereknek, mely minket tanit, hogy megtagadván a hitetlenséget és a világi kivánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelenvaló világban. Tit. 2, 11 és 12.

Ezek szerint kötelessége mindenkinek a bibliát olvasni, hogy kiki megérthesse, mit kell a szerint hinnie és cselekednie; és ebben a protestáns felekezetek mindnyájan egyetértenek; de a katholikusok ezektől eltérőleg azt tanitják, hogy a bibliát csak a papoknak lehet olvasni, mert a nép azt nem érti; a papok pedig kötelesek azt úgy magyarázni, mint az egyház kivánja.

Az ebből származó különbség még nagyobb lesz az által, hogy a katholikusok a szóhagyományokat (traditio) vagyis azon tanitásokat, melyek állitásuk szerint a Krisztustól származnak ugyan, de csak szóhagyomány útján maradtak fenn; — mert az apostolok nem irták le, s igy a bibliában nincsenek is meg, — a bibliával egyranguaknak tartják mind a hit, mind a cselekedetek meghatározására nézve.

A protestánsok ellenben csak azt ismerik el a Krisztus tanitásainak, a mi a szent irásban megvan, s egyedül a bibliára támaszkodván, minden más tekintély vagy hozzáadás ellen tiltakoznak, latinosan: protestálnak. Innen lehet megmagyarázni a protestáns nevezetet is, mely úgy származott, hogy a midőn a Luther követőit arra intették, hogy az újitással hagyjanak fel, ők az ellen tiltakoztak.

Digitized by Google

106. Hogy az anyaszentegyházban jó rend legyen, mi kivántatik meg?

Hogy az anyaszentegyházban jó rend legyen, megkivántatik, hogy legyenek abban elöljárók, kik az egyház ügyeit szeretettel és bölcsességgel intézvén, ez által az Isten országa, azaz: a jó és igaz terjedjen e földön.

Minden társulat megkivánja, hogy legyenek elöljárói, felügyelői, kik abban jó rendet tartsanak s az egyenetlenségeket eltávolitsák, kiegyenlitsék. Ezért az anyaszentegyházban is szükség van ily elöljárókra.

Minthogy már a protesánsok nem tesznek oly különbséget a papok és nem papok között, mint a katholikusok, a kik a papságot egy külön rendnek, a világiak felett bizonyos hatalommal biró osztálynak tartják, tehát a protestánsok a felügyeletet a papi és világi emberek által közösen gyakoroltatják: úgy, hogy a mig a katholikusoknál az egyház dolgait csak a papok intézik, addig a protestánsoknál minden arra való ember befolyhat az egyház mindennemü ügyei rendezésébe.

Innen van, hogy minden ekklézsiában vannak úgynevezett presbyterek vagy öregebbek, vagy tanácsosok, a kik a pappal egyetértőleg igazitják annak az ekklézsiának dolgait. Ugyan e czélra több ekklézsiának ismét vannak gondnokaik, és a papok közül esperestjeik. Végre minden protestáns vallásfelekezetnek vannak főgondnokaik, és főpapjaik, ez utolsókat püspököknek nevezik. Mindezek nem a lelkeken való hatalom gyakorlásáért, hanem csak a jó rend fentartásáért vannak a többiek felébe állitva, a mit igy szoktunk kifejezni: elsők az egyenlők között.

Digitized by Google

107. Minö bánásmóddal kell lenni az anyaszentegyházban a roszak iránt?

A roszakat az anyaszentegyház-kebeléből erőszakkal kiirtani se nem szükséges, se nem szabad, hanem a jobbaknak azon kell lenniök, hogy őket, kiket a menynyei Atya a magok jobbulása végett eltür, eltürjék, s szeretet és példás élet által a jó útra téritsék.

A konkoly a búzával együtt marad az aratásig. Máté 13, 24—30.

Tartozuk pedig mi, kik erősek vagyunk ezzel, hogy az erőtlenekünek erőtlenségeket hordozzuk, és ne kedveskedjünk magunknak, azért mindenikünk az ő felebarátjának kedveskedjék, annak javára, azaz: épületére. Róm. 15, 1, 2.

E kérdésre nézve a római katholikusok ismét különböznek a protestánsoktól; mert a katholikusok a pápa által azt a hatalmat gyakoroltatják, hogy a kiket roszaknak itélnek, kizárják, kiátkozzák az egyházból, s ezzel megfosztják őket minden kereszténvjog élvezhetésétől, ú. m. templomba járás-, úrvacsorával való élés-, tisztességes eltemetéstől; sőt polgári jogaikat is elvesztetteknek nyilvánitják; a mi, természetesen, korunkban már nem érvényesithető.

Innen megtörtént, hogy a pápák néha még a királyokat is kiátkozták.

Igaz ugyan, hogy a protestánsok is gyakorolnak némely helyeken az erkölcstelen életüekre nézve bizonyos kizárás nemét, a menynyiben az ilyeneket nem engedik úrvacsorával élni, mig megbánásuknak s javulási szándékuknak jelét nem adják, nehogy másoknak botránkozásukra legyenek. De ez nem terjed ki minden keresztény jogaik elvesztésére, polgári jogaikat pedig éppen nem illeti.

108. A keresztény angaszentegyházban különböző vallásfelekezetek lévén, ezeknek hogy kell magokat egymás iránt viselni?

Digitized by Google

A különböző vallásfelekezetűek tartoznak egymást, mint testvérek, szeretni; mert ez a Krisztus követőinek ismertető jegye, s mindnyájunknak azon kell igyekeznünk, hogy a közös czélhoz, a tökéletességhez vezető útak közül a lehető legjobbat megismervén, azon állhatatosan megmaradjunk.

Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanitványaim vagytok, ha egymást szeretitek. Ján. 13, 35.

Azt akarja Isten, hogy mindenek idvesüljenek és hogy az igasságnak ismeretére jussanak. Tim. 2, 4.

Mindeneket megpróbáljatok, és a mi jó, azt megtartsátok. 1. Thes. 5, 21.

V. A bűnről és annak bocsánatáról.

109. Mi a bün?

Minden rosz cselekedetet, mi által az erkölcsiséget megsértjük, s az évangélium parancsait áthágjuk, bűnnek nevezünk.

110. A bün hányféle?

A bűn kétféle: cselekedeti és mulasztási. Cselekedeti bűn az, midőn valaki bármi névvel nevezendő roszat cselekszik; mulasztási bűn pedig az, ha valaki a jót, mit köteles volna megtenni, s meg is tehetné, halogatás-, részvétlenség-, vagy hanyagságból megtenni elmulatja.

Valaki az egész törvényt megtartandja, vétkezendik pedig egy dologban, az egész törvénynek megrontásában bűnös. Jak. 2, 10.

Digitized by Google

A ki tudna jót cselekedni és nem cselekszi, az olyan ember bűnös. Jak. 4, 7.

A ki valakit, például, meglop vagy megöl: cselekedeti bűnt követ el; a ki pedig elnézi, hogy felebarátját meglopják vagy meggyilkolják, holott hatalmában állana azt megakadályozni: mulasztási bűnt követ el.

111. Elmondhatja-é valaki magáról, hogy ő nem bűnös?

Hogy nem bűnös, azt senki sem mondhatja el magáról; mert most egyben, majd másban mindnyájan eltérünk az igazság ösvényéről, s a jó helyett sokszor rosszat cselekszünk.

Nincs ember, a ki ne vétkeznék. 1. Kir 8, 46.

A ki ti közületek bűn nélkül való, az vessen először követ ő reá. Ján. 8, 7.

Ha azt mondjuk, hogy bűn mi bennünk nincs, magunkat megcsaljuk, és igazság nincsen mi-bennünk. 1. Ján. 1, 8.

112. Mi az oka az ember ilyetén bűnös állapotának?

Az ember bűnös állapotának oka: a gyarlóság, mely sokszor elhomályositja szemeinket a jó és rosz, a szabad és nem szabad közötti választásnál, s néha még akkor is eltántorít az erény útáról, mikor tisztán tudjuk, hogy roszat cselekszünk.

Akaratom van a jóra, de hogy azt elvégezzem, nem tehetem. Róm. 7, 18.

A gyarlóság, ez az emberi általános betegség volt oka az Ádám bűnös tettének is, a ki tudta, hogy roszat cselekszik, mikor az Isten parancsolatját áthágja, s mégis megette a tiltott fának gyümölcsét.

Digitized by Google

Ádámnak ezt a vétkét közönségesen: bűnesetnek nevezik, s annak az emberi nem megromlására némelyek oly nagy befolyást tulajdonitanak, mintha az ember az által teljesen képtelenné lett volna a jóra. Az Ádám vétkének az emberi nemre való ilyetén kihatását, eredendő bűnnek nevezik, a mit különböző formában mind a katholikusok, mind a lutheránusok, mind a réformátusok hisznek.

Eredendő bűnt az unitáriusok nem hisznek, azaz: mi nem hiszszük, hogy az Ádám vétke miatt mi is bűnösök lennénk, vagy hogy az Ádám vétkét Isten nekünk is vétkül tulajdonitaná; mert a vétek kinek-kinek személyes cselekedete, mit a szent irás igy fejez ki:

A gonosz ember az ő szivének gonosz kincséből hoz elő gonoszat. Luk. 12, 34.

113. A bűnnek mi a következése?

A bűnnek következése a bünhödés, miként a jó cselekedetnek következése a jutalom.

Az Isten megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint; a jókat megjutalmazza, a gonoszokat pedig megbünteti. Róm. 2, 6.

Mind a büntetés, mind a jutalom lehet belső és külső. A belső az, midőn rosz tetteinknek emléke lelki fájdalmat, a végrehajtott jó emléke pedig lelki örömet okoz, és ez soha sem marad el.

A külső büntetés és jutalom nyilatkozhatik világi szerencsétlen vagy szerencsés állapotunkban; de a büntetésnek és jutalomnak ez a neme nem mindig éri utól az embert ezen a földön, hol az igazaknak néha roszul, a gonoszoknak pedig sokszor jól foly dolguk; hanem ha itt elmaradt, a jövő életben bizonyosan nem fog elmaradni a büntetésnek és jutalomnak ez a külső neme sem.

114. Hát bünbocsánat nincsen-é?

Valami bűnt, ha egyszer már megtörtént,

Digitized by Google

úgy eltörölni, mintha soha sem lett volna, teljes lehetetlen; de az Isten hoszutürő, s bűneinkért nem vet el mindjárt magától, sőt, megjavulásunkat várva, gyarlóságunkat kegyesen elnézi. Istennek ez a kegyes elnézése pedig: bűnbocsánat.

Engedek : ekik a megtérésre 120 esztendőt. 1. Móz. 6, 3.

Kegyelmes és irgalmas az Úr, késedelmes a haragra, és nagy az ő kegyelmessége. Zsolt. 145, 8.

Az Isten az ő irgalmasságából tartott meg minket. Tit. 3. 5.

115. E szerint kitől várhatjuk bűneink bocsánatját?

Bűneink bocsánatját egyedül az Istentől lehet és kell várnunk. Ő, a ki az erkölcsi törvényt alkotta, egyedül ő oldozhat fel a törvény áthágásával megérdemlett büntetéstől.

E kérdésre nézve ismét különbség van a katholikusok és protestánsok között.

A katholikusok ugyanis azt tartják, hogy a bűnt a papság is megbocsáthatja; mi végre mindenki tartozik bűneit a papnak megvallani, mit gyónásnak neveznek; a pap pedig a megvallott bűn arányában több vagy kevesebb imádságot rendel, s ezzel feloldozza a bűnöst bűnei alól.

A katholikusok ezt a szokást különösen nagyban gyakorolták a 16 dik században; a mikor is pénzért árulták a bűnbocsátó czédulákat, melyekkel az ember bűneit nem csak a multra, hanem a jövőre is megválthatta, s a reformácziót éppen ez idézte elé.

A protestánsok egyátalában nem tulajdonitanak a papságnak bűnbocsátó hatalmat, s ezért a fülbe gyónást sem tartják kötelességöknek, kiki Istennek tartozván bűneit meggyónni, a kitől egyszersmind a bűnbocsánatot is nyerhetjük.

Digitized by Google

116. Mi által várhatjuk Istentől bűneink bocsánatját?

Istentől bűneink bocsánatját a Jézus Krisztusban való hit által, vagy a Jézus Krisztus nevében várhatjuk, azaz: csak úgy, ha az ő tanitásai szerint, s az általa kijelölt úton igaz töredelmességgel megtérünk s magunkat megjobbitjuk; mi végre szükség tehát, hogy bűneinket megismerjük, megbánjuk s igy a szeretetben, jóságban, szóval: a kegyes és istenes életben napról napra előbb haladjunk.

Azok a vallásfelekezetek, a melyek az eredendő bűnt, vagyis az Ádám bűnének az egész emberiségre való átszállását hiszik, ezzel kapcsolatban azt tanitják, hogy Jézus Krisztus az ő érdeme, különösen pedig keresztfán való halála által viszont az egész emberiség bűnét eltörölte. Ezt elégtételnek nevezik, mely szerint Jézus Krisztus az ő halálával az emberiség bűneiért való büntetést kiszenvedvén, ez által kieszközölte az Istennel való kibékülést.

Hogy a megigazulásnak, és az Istennel való kibékülésnek nem más, hanem a Jézus Krisztus az eszközlője, azt az unitáriusok is hiszik, a midőn azt tartják: hogy a Jézus tudománya az, a mi az embereket a bűnnek útáról leinti, s őket a kegyes és istenes életre vezérelvén, az Istennel való kibékülésre útat mutat; de a bűnbocsánatra nézve a Krisztus érdemének és keresztfán való halálának nem tulajdonitják azt a befolyást, mintha ez által ő az egész emberiség bűnét eltörölte s azokért eleget tett volna, nehogy ebből kifolyólag a jó cselekedetek szükségfelettieknek tünjenek fel; s ehez képest az unitáriusok a Jézus halálát sem

Digitized by Google

tartják egyébnek, mint pecsétnek, melylyel ő haláláig való engedelmességét az Isten iránt s egyszersmind tanainak igazságát megerősitette.

117. Az embernek bűneiből való megtisztulását a szent irás minek nevezi?

Az embernek bűneiből való megtisztulását a szent irás megújulásnak vagy újjá születésnek nevezi, a mi nélkül senki sem láthatja meg az Istennek országát. Ján. 3, 3.

VI. A feltámadásról és az örök életről.

118. Elérheti-é az ember élete czélját e földön?

Életünk czélja a tökéletesség lévén, nagy hiba volna azt képzelni, hogy az ember e czélt elérheti az alatt a rövid idő alatt, a menynyire élete e földön terjed.

Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes. (Máté 5, 48.) Ezt tüzte ki Jézus az ember eleibe czélul; de hogy érhessük el ezt: ha a mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy mennél feljebb nyolczvan esztendő, (Zsolt. 90, 10.) némelynek pedig: csak egy tenyérnyire vannak téve az ő napjai. (Zsolt. 39, 6)

119. Mi következik ebből?

Ebből a következik, hogy a halál után lenni kell még egy más életnek, melyben életünk czélja, a tökéletesség felé tovább haladha-

Digitized by Google

tunk; más szókkal: hinnünk kell a feltámadást és az örök életet.

120. Tanitja-é ezeket a szent irás is?

A feltámadást és az örök életet a szent irás is tanitja; de e hitre vezérel különösen a Jézus Krisztus feltámadása.

A kik meghaltak, a Krisztusban feltámadnak. 1. Thess. 4. 16.

Mi tudjuk, hogyha földi házunknak hajléka elbomol, épületünk leszen Istentől, tudniil.ik: nem kézzel csinált házunk, hanem örökkévaló menynyben. 2. Kor. 5, 1.

Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is él. Ján. 11, 25.

Nincs itt, feltámadott. Luk. 24, 6.

121. Ebből kiindulva a halált hogy nézhetjük?

A halált úgy nézhetjük mint egy átváltozást, melyben a lélek a testtől megválik, a test porrá lesz, mint azelőtt volt; a lélek pedig viszszatér ahoz, a ki adta volt, az Istenhez, és a mostaninál dicsőültebb testet vévén fel, örökre megmarad.

A por föiddé lesz mint az előtt volt, a lélek pedig megtér az Istenhez, a ki adta volt. Préd. 12, 9.

Igy lesz a halottak feltámadása: elvettetik rothadandó test, feltámasztatik rothadatlan; elvettetik gyalázatos test, feltámasztatik dicsőséges; elvettetik erőtelen test, feltámasztatik hatalmas, elvettetik lelkes test, feltámasztatik lelki test. 1. Kor. 15, 24—44.

122. A jövő életben mi vár reánk?

A jövő életben reánk vár az itélet, midőn kinek-kinek cselekedetei megvizsgáltatván, örök jutalmat vagy büntetést nyerünk a szerint, a mint e födön jók vagy roszak voltunk.

Mindnyájan minékünk meg kell jelennünk Krisztus itélő széke előtt, hogy kiki elvegye jutalmát, a mit testben cselekedett, ahoz képest a mint jót vagy roszat cselekedett. 2. Kor. 5, 10.

Digitized by Google

A gonoszok elmennek az örök gyötrelemre, az igazak pedig az örök életre. Máté 25, 46.

123. A feltámadás és az örök élet hite mire kötelez minket?

A feltámadás és az örök élet hite arra kötelez, hogy az erényes élet útjáról egy perczig se térjünk el; mert ha a gonoszság e földön büntetetlen maradna is, ama más életben bizonyosan senki sem fogja elkerülhetni az érdemlett büntetést.

E hit, továbbá, vigasztaljon az élet szenvedései között, remélvén, hogy ezeket az örök életben, a jókra és igazakra nézve, majd a legtisztább öröm váltja fel.

E hit, végre, elvesztett kedveseink koporsójánál törölje le könyeinket, azzal biztatva, hogy őket a síron túl, a boldog lelkek társaságában, majd ismét meglátjuk.

Második rész.

Az Úr Jézus által rendelt vallásos szertartásokról.

124. Miféle vallásos szertartásokat rendelt az Úr Jézus Krisztus?

Az Úr Jézus Krisztus két vallásos szertartást rendelt, a keresztséget és az úrvacsorát.

Hogy Jézus a külső szertartásoknak nem nagy barátja volt, megtetszik onnan, hogy követőinek czé-

Digitized by Google

rémoniák helyett az Istennek lélekben és igazságban való imádását rendelte. Innen az első keresztények isteni tisztelete a legegyszerűbb volt, s nem állott egyébből, mint éneklésből, könyörgésből s a szent irás olvasásából és magyarázásából. A protestánsok isteni tisztelete ma is ily egyszerű, azzal a módositással, hogy a szent irás olvasása mellett, annak alapján, egyházi beszédek, prédikációk is tartatnak; a katholikusok ellenben az isteni tiszteletet több czérémoniával kötik össze, teplomaikba szent képeket, szobrokat állitanak, böjtöket tartanak stb.

Azonban Jézus sem törölt el minden külső szertartást, sőt ő maga rendelt kettőt: a keresztséget és az úrvacsorát, a melyeket a keresztények később sácramentumoknak neveztek el; a mire nézve ismét az a különbség van a protestánsok és a katholikusok között, hogy ezek a bérmálást, gyónást, házasságot, utolsó kenetet és papszentelést is sácramentumoknak tartják, s e szerint a katholikusoknak hét, a protestánsoknak ellenben két sácramentumok van.

Minthogy pedig a sácramentumokat rendesen az Isten különös kegyelmi eszközeinek tekintik, melyek által — például — az ember megigazul, bűnei eltöröltetnek stb. ezért az unitáriusok a keresztséget és az úrvacsorát is sácramentumok helyett inkább vallásos szertartásoknak, vagy czérémoniás törvényeknek nevezik, mert, az unitáriusok értelme szerint, az isteni erő ezek által is csak anynyira működik az emberben, a menynyire általok kötelességeire figyelmeztetvén, szivében megindul, s a Jézus példája követésére, és jó cselekedetek gyakorlására buzdul; a mi legfőbb czélja a keresztségnek és az úrvacsorának.

Digitized by Google

I. A keresztségről.

125. Mi a keresztség?

A keresztség az a vallásos szertartás, mely által az ember a keresztény vallás tagjai közé, az anyaszentegyházba, ünnepélyesen béavattatik.

126. Minő szavakkal rendelte meg Jézus a keresztséget?

Jézus a keresztséget tanitványihoz intézett eme szavakkal rendelte meg: Elmenvén tanitsatok minden népeket, megkeresztelvén őket Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébe. Máté 28, 19.

127. Mikor kell megkeresztelkedni?

Hogy mikor kell megkeresztelkedni, arra nézve az Úr Jézus határozott időt nem rendelt; régen akkor keresztelkedtek meg az emberek, mikor meglett kort értek s hitökről vallást tudtak tenni; most az a szokás, hogy a keresztény szülők gyermekeiket még csecsemő korukban megkereszteltessék.

128. Hátha valaki kereszteletlenül hal meg, mit kell arról gondolnunk?

Ha valaki kereszteletlenül hal meg, arról nem kell azt gondolnunk, hogy elkárhozik; mert a keresztség magában senkit nem idvezit, sőt keresztség nélkül is idvezülhet az ember, ha lelkét vétek nem terheli, vagy attól megtisztult.

A ki hiend és megkersztelkedik, idve-

Digitized by Google

zül, a ki pedig nem hiend, elkárhozik. Márk. 16, 16. A miből nyilván való, hogy az idvességre inkább a hit, mint a keresztség szükséges.

És hogy keresztség nélkül is lehet idvezülni, a kis gyermekek példáján kivül, kikről ezt mondá Jézus: ilyeneké az Istennek országa. Márk. 10, 14. bizonyitja a Jézus keresztje mellé feszitett tolvaj, ki nem volt megkeresztelkedve, s mégis, miután hitének nyilvánvaló jelét adta, ilyen igéretet vett Jézustól: ma velem leszesz a paradicsomban. Luk. 23, 43.

129. Mégis el lehet-é mulasztani a keresztséget?

Ha szinte a keresztség nem mulhatatlan feltétele is az idvességnek, azért azt minden ok nélkül el mulasztani nem lehet, s nem is szokta senki, valaki a Jézus rendeleteit, s az ezeken alapuló vallásos szertartásokat tiszteletben tartja.

130. Miképpen történik a keresztelés?

A keresztelés úgy történik, hogy a pap, kinek kötelessége a keresztelést végrehajtani, a csecsemő fejére tiszta vizet önt, mialatt a gyermeknek keresztnevét, és ezeket a szókat mondja: Én keresztellek tégedet Atyának, Fiunak, és Szent Léleknek nevébe.

A keresztelésnek ez a módja csak a 8-dik évszáz óta van gyakorlatban; addig nem csak a főre öntöttek vizet, hanem a megkeresztelendőt egészen vízbe meritették, úgy hogy a víz feje felett összecsapódott. Így keresztelte meg Jézust is Keresztelő János a Jordán vizében. E végre később a templomokba nagy medenczéket tettek, s a gyermeket egészen belémártották.

Digitized by Google

A kik a keresztséget, mint a katholikusok', az idvességre mulhatlanul szükségesnek tartják, azok megengedik, hogy szükség esetében, mikor t. i. a csecsemő haldokolnék, ne csak pap, hanem bábaaszszony is kereszteljen. Az unitáriusok, a más protestáns felekezetekkel együtt, a papon kivül senkit mást nem hatalmaznak fel a keresztelésre, mert a Jézus is azokra bizta a keresztelést, kik egyszersmind tanitnak is, s ezek a papok.

131. *Mit jelent a víz a keresztségben?*

A víz a keresztségben a tisztaságnak ábrázoló jelképe, s nem egyebet tesz, hanem hogy valamint a víz használása által testünket tisztán tartjuk: úgy a keresztény vallás parancsainak követése által lelkünk tisztaságát megőrizhetjük.

Mivel a víz csak jelkép, igen természetes, hogy abból egy csepp is azt ábrázolja, a mit a nagy menynyiség; ugyanazért nincs a keresztény vallás szelleme ellenére, ha most a megkeresztelendőknek csak a fejére töltünk abból, s nem meritjük őket egészen a vízbe, anynyival inkább; mert e bémeritésből könnyen hülés s más nagyobb betegség következhetnék.

132. *Hát ezek a szavak: én keresztellek tégedet Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébe mit jelentenek?*

Ezekben a szavakban: én keresztellek tégedet Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevébe, a legrövidebben ki van fejezve a keresztelés célja, a mi e szerint abban áll: hogy a ki megkeresztelkedik, köteles a szerint a tudomány szerint élni, mely az Atyának akaratjából, a

Digitized by Google

Fiu által kihirdettetett, és a Szent Lélek ereje által mindnyájunkban munkálkodik, más szókkal: köteles keresztény hitü és életü lenni.

133. Ki áll jót arról, hogy a kisdedek a keresztséggel járó eme kötelezettségnek eleget tesznek?

Hogy a kisdedek a keresztséggel járó kötelezettségnek eleget tesznek, arról jót állanak a szülők és a keresztszülők, kik magok ismervén a vallás boldogitó erejét és szükségességét, gyermekeiket is a vallásosságban és isteni félelemben tartoznak nevelni.

A keresztséggel járó kötelezettség volt oka annak, hogy régen csak nagy embereket kereszteltek meg, a kik hitökről már vallást tudtak tenni, s magokat annak megtartására lekötelezhették; de a czél a kisdedek megkeresztelése által sincs eltévesztve, sőt igy a szülők és keresztszülők szeretetbeli befolyása után még jobbkor megismerkedhetnek a kisdedek a vallással, mi által jobbkor felébredhet keblökben mindazon kötelességek iránt való buzgóság, melyek az embert jóvá, a polgári társadalora nézve hasznossá, Isten előtt pedig kedvessé tehetik.

134. Mikor tudjuk meg, hogy a keresztség mire kötelez.

Hogy a keresztség mire kötelez, azt a konfirmáczió alkalmával tudjuk meg.

135. Mi a konfirmáczió?

A konfirmáczió a hitben való megerősödés, mintegy kiegészitése a keresztségnek, midőn a keresztény növendékek, a vallástanitás

Digitized by Google

által megszünvén értetlen gyermekek lenni, az egyház önálló tagjaivá tétetnek, s minden cselekedeteikre nézve magokra vállalják Isten előtt az erkölcsi felelősséget.

136. Van-é tehát valami fontossága a konfirmációnak?

A konfirmáczió fontossága e szerint nyilván való; mert ez által az ember erkölcsileg elkötelezi magát arra, hogy vallásához hű lesz, s igyekezni fog, hogy annak szentségét jó cselekedetei s erényes magaviselete által bébizonyitsa.

A konfirmáczió fontosságából már önként következik, hogy az nem történhetik meg a keresztény növendékek 13—15 éves kora előtt, a mely a konfirmálás rendes ideje; mert ezekben az években fejlődik ki az emberi elme annyira, hogy a vallás szellemét s annak igazságait, az illető pap gondos és értelmes tanitása mellett, mindenki felfoghatja, s igy magára vállalhatja azoknak a kötelességeknek teljesitését, melyek a keresztény nevezettel együtt járnak, s a melyek, a mint láttuk, e két parancsolatban vannak foglalva: Szeressük az Istent és szeressük felebarátainkat.

137. Mi által válik ünnepélyessé a konfirmáczió?

A konfirmáczió ünnepélyessé válik az Úrvacsora felvétele által, mely szent vendégségben először a konfirmáczió alkalmával részesülnek a keresztény növendékek.

Digitized by Google

II. Az Úrvacsoráról.

138. Mi az Úrvacsora?

Az Úrvacsora az a vallásos szertartás, mely által az Úr Jézus halálról való megemlékezésünket ünnepélyesen kinyilvánitván, az ő példája követésére buzdittatunk.

139. Miképpen történt az Úrvacsora szerezztetése?

Az Úrvacsora szereztetése úgy történt, hogy az Úr Jézus, halála előtt való estve, tanitványait összegyüjtvén, a zsidók szokása szerint velek megette a húsvéti bárányt, melyet a zsidók, Mózses rendelete következtében, enni szoktak volt minden húsvétban, annak emlékezetére, hogy az Isten őket az égyiptomi fogságból csudálatos módon megszabaditotta. Minekutána pedig a vacsorának vége volt, vette Jézus a kenyeret, megtörte s megáldván, rendre adta a tanitványoknak, ezt mondván: Vegyétek s egyétek, ez az én testem, mely ti érettetek megtöretik; azután vette a bort, s azt hasonlóan megáldván s a tanitványoknak rendre adván, igy szólott: Igyatok ebből mindnyájan, ez az én vérem, mely ti érettetek kiontatik. S mind a kenyér, mind a bor kiosztásánál hozzá tevé: Valahánysor ezt cselekszitek, az én emlékezetemre tegyétek.

Digitized by Google

(Máté 26, 26—29. Márk. 14, 22—25. Luk. 22, 19. 20. 1. Kor. 11, 23—26.)

140. Miért nevezik tehát ezt a szertartást Úrvacsorának?

Ezt a szertartást Úrvacsorának nevezik azért, mert az Úr Jézus vacsora alkalmával szerezte; de vannak még más nevei is, mint: szeretet vendégsége, kenyérnek megtörése, Úr asztala, háláadás pohara, melyek részint az Úrvacsora célját, részint kiszolgáltatása módját fejezik ki. (1. Kor. 10, 17. Csel. 2, 42. 1. Kor. 10, 26. Máté 26, 27.)

141. Mi célból szerzette az Úr Jézus e szent vendégséget?

Az Úrvacsora által az Úr Jézus egy olyan intézkedést akart tenni, mely szerint:

1-ör az azzal élők között az ő halálának emlékezete fenmaradjon; mi által az igazság mellett halálig való küzdelemre intetünk;

2-or a keresztény vallás állandósittassék; mert a ki Úrvacsorával él, vallást tesz arról, hogy a Jézus tudományát hiszi, azt elfogadja s a szerint kiván élni;

3-or az ő követőit az egy kenyérből és egy borból való részesülés által felebaráti szeretetre, és egyességre kivánta buzditani.

142. Az Úrvacsorának mik lényeges részei?

Az Úrvacsorának lényeges részei: a kenyér és a bor, és ezt oly móddal kell kiszolgáltatni

Digitized by Google

a papnak, kinek ez egyedül áll tisztében, miként azt Jézus és az apostolok tették, t. i. előbb kenyeret, azután bort kell a hiveknek adni.

143. Mit értünk ezek alatt a kifejezések alatt, „ez az én testem, ez az én vérem“?

Ezek alatt a kifejezések alatt „ez az én testem, ez az én vérem“ egyebet nem értünk, mint azt, hogy az úrvacsorai kenyér a Jézus megtöretett testét, és az úrvacsorai bor a Jézus kiontatott vérét jelképezi, vagy ábrázolja.

A római katholikusok azt tartják, hogy az úrvacsorai kenyér és bor, midőn a pap azt megáldja, a Jézus testévé és vérévé változik, s igy ama kifejezések alatt: „ez az én testem, ez az én vérem“ azt értik, hogy az úrvacsorai kenyérben és borban valósággal jelen van a Krisztus teste és vére.

Ebből jöttek azután rá később, hogy az Úrvacsorát a mint mondani szokás, egy szin alatt is ki lehet szolgáltatni. Igy okoskodtak — ugyanis, — hogy a hol hús van, ott vér is van; a midőn tehát az ostyában, melyet nálok a kenyér helyett adnak, jelen van a Krisztus teste, abban egyszersmind az ő vérének is jelen kell lenni; a miért ennek ábrázolására nem kell bort is adni. Innen van, hogy a római katholikusok a 12-dik évszáz óta, valóban, nem is adnak Úrvacsora alkalmával bort a hiveknek.

A görög hitüek is hiszik azt: hogy az úrvacsorai kenyér és bor valósággal a Jézus teste és vére, de még sem követik a római katholikusokat abban, hogy a bort ne szolgáltassák ki a hiveknek.

Az évangélico-lutheránusok Luther után szintén

Digitized by Google

azt állitják: hogy az úrvacsorában, melyet ostyával és borral szolgáltatnak ki, a Krisztus teste és vére valahol, vagy a felett, vagy az alatt vagy benne jelen van, s a mint a 19-dik kérdésnél láttuk, éppen e miatt szakadt el tőle Zwingli, a ki azt állitá, hogy az úrvacsorai kenyér és bor nem egyebek, mint a Jézus testének és vérének ábrázoló jelei.

Az évangélico-reformátusok Zwinglinek ezt az állitását fogadták el, azzal a kis módositással, a mit Kálvin János a Luther tanához való közeledés végett tett, hogy t. i. az úrvacsorai kenyérben és borban szellemileg éldeli a hivő lélek a Krisztust.

144. Kiknek kell élni az Úrvacsorával?

Az Úrvacsorával élni kell minden kereszténynek, a ki annak czélját és hasznát érti, ki előtt Jézus emlékezete kedves, s ez által is kész bébizonyitani, hogy tanait tiszteletben tartja, s az Isten kegyelmének részese kiván lenni.

Önként következik tehát, hogy az őrültek, részegek, úgy szintén a kis gyermekek, valamig a vallás ismeretére nem jutnak, nem járulhatnak az Úr asztalához; mert e szent vendégséget nem tudják megkülönböztetni a közönséges evéstől. De a nagy bűnösöket nem kell eltiltani az Úr asztalától, mert reájok nézve ez a jobbulásnak hathatós eszköze lehet.

145. Hol kell élni az Úrvacsorával?

Minthogy az Úrvacsorának a többi közt az a fontos czélja van, hogy az embereket egymás iránt atyafiságos szeretetre buzditsa, igen termé-

Digitized by Google

szetes, hogy azzal a mikor csak lehet a templomban kell élni, hová többen öszsze szoktak gyülni, s a hol a rendes isteni tisztelettel a buzgóság is mintegy elevenebben nyilatkozik.

Ez azonban nem zárja ki, hogy a keresztények saját házoknál is ne élhessenek az Úrvacsorával, a minthogy a gyengélkedők és betegek nem is mehetvén templomba, gyakorlat szerint a papot magokhoz hivatják, és otthon élnek az Úrvacsorával.

146. Hányszor kell élni az Úrvacsorával?

Az Úr Jézus arról, hogy a keresztények hányszor éljenek az Úrvacsorával, semmit nem határozott. Az első keresztények, ha öszszegyülhettek, mindennap éltek vele; később a gyülekezetek népesedvén, az Úrvacsora kiszolgáltatása vasárnapokra, később ismét a három úgynevezett sátoros ünnepre tétetett; most is a közmegegyezéstől függvén, hogy hányszor éljen az ember Úrvacsorával; különböző vallásfelekezetek különböznek egymástól a hányszor élésre nézve; e tekintetben tehát kinek-kinek alkalmaznia kell magát hitfelei szokásához.

147. Az unitáriusok hányszor élnek a gyakorlat szerint Úrvacsorával?

Az unitáriusok a gyakorlat szerint évenként négyszer élnek Úrvacsorával, ú. m. a karácson, húsvét és pünkösd első napján, és az úgynevezett Szent Mihály nap előtti vasárnapon, vagy ha ez

Digitized by Google

éppen vasárnapra esnék, tehát az nap; még pedig mindanynyiszor a reggeli isteni tisztelet alkalmával.

Az itt meghatározott időszakokon kivül Úrvacsorával élnek még az unitáriusok templomszentelések és zsinatok alkalmával, ott a hol a templomszentelés vagy zsinat van.

A mi azt illeti, hogy most reggel és nem estve élnek az Úrvacsorával, erre nézve tudnunk kell, hogy az első keresztények úgyan egy darabig megtartották azt a szokást, hogy estve éltek az Úrvacsorával, de minthogy ebből sok botrány és viszszaélés származott, mert az emberek részint a nap fáradalmai, részint a vendégségek miatt nem mindig azzal a készülettel és komolysággal vettek abban részt, a mint illett volna, ezért később abban egyeztek meg a keresztények, hogy reggel vegyék az Úrvacsorát, mikor még minden ember inkább számot vethet magával s lelke állapotával.

A betegek akkor élhetnek Úrvacsorával, a mikor kivánják.

148. Lehet-é kényszeriteni valakit arra, hogy Úrvacsorával éljen?

Arra senkit sem lehet kényszeriteni, hogy Úrvacsorával éljen, mert az olyan cselekedetnek, a mi kényszeritésből jő, nincs semmi erkölcsi foganatja.

De önmagok és megváltójok ellen vétkeznek azok, kik az Úrvacsorával vagy soha, vagy igen ritkán, vagy méltatlanul élnek; mert az ilyenek nem becsülik meg az Úr Jézus idvességes tetteit, és megfosztják magokat az idvesség egy igen hathatós eszközétől, minthogy Jézus is azt mon-

Digitized by Google

dotta: A ki engem megtagad az emberek előtt, azt én is megtagadom az én menynyei Atyám előtt. (Máté 10, 33.)

149. Minő készülettel kell járulni az Úr asztalához, hogy annak méltó vendégei legyünk?

Hogy méltó vendégei legyünk az Úr asztalának, ahoz mindenek felett belső lelki készülettel kell járulnunk, mivégre:

1-ör. Hálákat kell adnunk Istennek, hogy minket nem csak testi, hanem lelki életre is teremtett, s idvességünkről kegyelmesen gondoskodott.

2-or A tisztelet és szeretet érzelmeivel kell megemlékeznünk az Úr Jézus Krisztusról, ki a mi váltságunkért élt, szenvedett, s azért magát feláldozni is kész volt.

3-or Szeretettel és jó indulattal kell viseltetnünk embertársaink iránt, kikkel együtt mind azon menynyei Atyának vagyunk gyermekei, s azon egy czélra hivattunk. A kit megsértettünk, azzal kibékülni, s a ki minket sértett meg, annak megbocsátani kötelességünk.

4-er Hibáinkat, bűneinket meg kell ismernünk, s azokat megbánva, megsiratva, fogadást kell tennünk, hogy szívünk tisztaságát a jövőre jobban megőrizzük, hibáinkat elhagyjuk, s ezen szent szándékunkban való állhatatos megmaradhatásra Istentől erőt és segedelmet kell kérnünk.

Digitized by Google

Ezek együttvéve teszik a magunk megpróbálását, mely nélkül hiában való az Úr asztalához való járulásunk; mert meg van irva: Próbálja meg minden ember magát, és úgy egyék abból a kenyérből, és úgy igyék abból a pohárból; mert a ki eszik és iszik méltatlanul, itéletet eszik és iszik magának. 1. Kor. 11, 28.

A mi a külső készületet illeti, erre nézve jegyezzük meg, hogy noha Isten a külsőre nem tekint, mindazáltal az illendőség úgy hozza magával, hogy az Úr asztalához csinosan és tisztán felöltözve járuljunk; mert a magunk elhanyagolása, a tisztátlanság nem a szegénységnek, hanem a restségnek következése, s ettől óvakodnunk kell.

Továbbá a rend megtartása tekintetéből tudni kell, hogy miután a pap az Úr asztala mellett mondott beszédét és könyörgését elvégezte, a férfi renden levők anynyin a menynyin kiférnek, rendesen az öregebb és tisztesebb emberek, kimennek a templom piaczára, s ott egymás mellett sorban megállnak. Ekkor a pap rendre mindenkinek kenyeret ád, mit jobb kézzel szokás elvenni, és az igy elvett kenyeret meg kell enni; azután viszi a pap a poharat, s azt rendre mindenkinek odanyujtván, a poharat kiki megfogja s abból iszik. Mikor a pap már mindenkinek, a kik egyszer kiállottak, kenyeret és bort adott, ekkor egy rövid imádságot mond, s ezzel kiki zaj és tolongás nélkül viszszamegyen előbbi helyére.

Ha a gyülekezet oly nagy, hogy a férfiak egyszerre mind ki nem állhatnak, azután a második rendre ismét kiállanak az ifjabbak, a kik hasonlóképpen a fennebbi mód szerint részesülnek az Úrvacsorában.

A férfi renden levők mindnyájan részesülvén az

Digitized by Google

Úrvacsorában, a női renden levők állanak ki, s ezek ismét egy vagy két osztályban, a szerint a mily sokan vannak s férnek a templom piaczán, hasonlóképpen részesittetnek a szent vendégségben.

Végül kivánatos és illendő dolog azoknak, kik előbb részesültek az Úrvacsorában, bennmaradni a templomban addig, mig az egész gyülekezet elvégezte a szent vendégséget; mert az időközbeni kimenéssel, zajjal a legünnepélyesebb csendet zavarják meg.

150. Ezek szerint kész vagy-é te is az Úrvacsorát felvenni?

Igen is, én kész vagyok az Úrvacsorát már felvenni, s hitemről ezáltal is bizonyságot kivánok tenni.

Egyszersmind pedig hálákat adok az én Istenemnek, a Jézus Krisztus által menynyei Atyámnak, hogy szent lelkének segedelme által értelmemet felvilágositotta, s megengedte érnem azt az időt, melyben alkalmatossá lettem arra, hogy a keresztény vallás igazságait, hitem főelveit, s ezeken alapuló keresztényi kötelességeimet megismerjem, s ezek által földi boldogságomat és menynyei idvességemet teljes tehetségem szerint munkáljam mindenkor.

Benne, az örökké való egy Istenben bizom én renditheteulül. Az ő nevének legyen örök dicséret és dicsőség most és midörökké. Ámen.

Digitized by Google

Digitized by Google